

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

ŽIVO VIRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XL • CIJENA: 2 €

KVATRE I PROSNI DANI

od 3. do 30. rujna

LITURGIJSKO - PASTORALNI LIST

Živo vrelo

Ferdinand Georg Waldmüller,
Ljubazni dar siromahu, 1850.

God. XL. (2023.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Mario Kopjar

Uredničko vijeće:
Mario Kopjar, Zvonko Pažin,
Ivica Raguž, Milan Dančuo,
Ivan Bingula

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Zdenko Križić

Uredništvo:
Mario Kopjar, Vječna Tadić Stepinac

Grafička priprema:
Siniša Kolar, HILP

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

ISSN 1331-2170 – UDK 282

UREDNIKOVA RIJEČ

Kvatre i prosni dani 1

NAŠA TEMA: KVATRE I PROSNI DANI

Ivica Raguž: Mrtvaci spram mrtva. O kvatrama. 2

Milan Dančuo: Kvatre – dani prošnje i zahvaljivanja
Povijesni razvoj i današnji ustroj 8

Domagoj Volarević: Prosni dani – *Rogationes* 14

OTAJSTVO I ZBILJA

Biblijsko-teološka razmišljanja:
A. Maly, H. Zovko, I. Benaković, I. Bodrožić, T. Barščevski

Dvadeset i druga nedjelja kroz godinu 20

Rođenje Blažene Djevice Marije 24

Dvadeset i treća nedjelja kroz godinu 28

Dvadeset i četvrta nedjelja kroz godinu 32

Dvadeset i peta nedjelja kroz godinu 36

U DUHU I ISTINI

Glazbeni prilog: Hvala ti što sam stvoren tako čudesno 40

Kvatre i prosni dani

U prirodi ne nedostaje prostora da bi u nju stalo sve što je stvoreno, niti ona sprječava da se s njom u dogovoru sve nastani i udomaći. Svijetom ne prolazimo tek da bismo brojali dane koji nam na krilima nestabilnog vremena i olujnih vjetrova lete u prošlost te se sakrili pod skute godišnjih doba, no sve je to danas upravo tako počelo izgledati. Kamo se skriva čovjek? Čovjek, kojemu je dano najveće dostojanstvo kao kruni Božjeg stvarateljskog djela, morao bi cijeniti prostor koji mu je darovan. Povjereno mu je da se brine za svijet i da ga čuva, slijedeći zraku Božje stvarnosti koja odsijeva u njemu. Slušajući glas svojega Spasitelja i slijedeći ga, brinući se pritom i za spasenje onih koji su mu povjereni, postiže vlastito spasenje.

Ali, koliko zapravo danas cijenimo svijet, djelo Stvoriteljevih ruku? Na to pitanje teško nam sjeda odgovor kako je preveliki svijet da bismo se njime bavili... Čovjek danas u svijetu pored zdravih očiju i ušiju ne vidi njegove ljepote, niti čuje i razumije što se u njemu događa. Lijeno-besposleno s velikom dozom koktela nezainteresiranosti i ne-voljom za životom, preplavljeno bukom čudne atmosfere, teško je nazočiti šutnji u kojoj bi se čuo i prepoznao Božji glas. »Izgrađivanje svijeta bez Boga, prije ili kasnije, uvijek završava protiv čovjeka.« (Sv. Ivan Pavao II).

Liturgija kvatri i prosnih dana pomaže čovjeku da stane pred sebe, svoj svijet i svoje interese, da skine sa sebe odjeću ustajalog mirisa dok nije živio s Bogom, i odjene čistu, kako i priliči stati pred svoga Stvoritelja. Čovjek pokorom čisti dušu do onog sjaja koji će potaknuti radost i osmeh na licu u susretu drugim, potrebitim iskrenog zajedništva u Božjoj ljubavi. Sve je besadržajno ako je bez Boga. Bog prebiva u Otajstvima, skriven u svojim milosnim darovima koje nam daruje. Zato je važno postiti, moliti i činiti djela ljubavi, jer smo tako povezani s Bogom.

Tek čisti pogled duše može sa zahvalnošću gledati u neizmjerne veličine Božjih dobročinstava i moliti Gospodina da nas prati svojom milostivom rukom i vodi u vjernosti, zahvalnosti i bratskoj ljubavi. »U biti svijet je dobar. Svijet je svet zato što ga Bog stvara svakog trenutka. Stvorenja su njegova simfonija. Bog nije stvorio svijet jedanput, davno i zatim ga prepustio njegovoj sudbini. Svugdje gdje se nalazi stvoreno biće tu je prisutan i Stvoritelj. Od vremena do vremena Bog stvara sve što ti je potrebno; jedino što ti preostaje činiti jest da sve to primaš iz njegove ruke.« (Wilfrid Stinissen)

Urednik

Mrtvaci spram mrtva. O kvatrama.

IVICA RAGUŽ

Jao meni i slava Bogu! Tako bi se možda mogla sažeti temeljna misao na koju nas poziva Crkva da o njoj razmatramo u kvatrene dane tijekom crkvene godine. Jao meni! Da, jao meni jer, niti dovoljno molim, niti dovoljno postim, a niti dovoljno dajem milostinju. Jao meni jer slabo ili nikako dajem slavu Bogu. Zato Crkva želi da u kvatrenim danima snažno odjekne taj »jao meni«, kako bismo se obratili, kako bismo Bogu dali slavu molitvom, postom i milostinjom: »Dakle, ili jeli, ili pili, ili drugo što činili, sve na slavu Božju činite.« (1Kor 10,31) Stoga ovo razmatranje o kvatrama nije ništa drugo nego razmatranje o molitvi, postu i milostinji. Sve rečeno već je poznato. Ali je ponekad dobro sve poznato drukčije izreći kako bi nam postalo još poznatije, odnosno kako bi se to poznato slađe utisnulo u srce.

»U Cezareji bijaše neki čovjek imenom Kornelije, satnik takozvane italske čete, pobožan i bogobožan sa svim svojim domom. Dijelio je mnoge milostinje narodu i bez prestanka se molio Bogu. U viđenju, negdje oko devete ure dana, ugleda on jasno anđela Božjega gdje dolazi k njemu i veli mu: 'Kornelije!' Zagleda se u nj pa mu prestrašen reče: 'Što je, Gospodine?' A on njemu: 'Molitve su tvoje i milostinje uzišle kao žrtva podsjetnica pred Boga.'«

Zanobi Rosi,

Viđenje satnika Kornelija, 1596.

(Dj 10,4) Satnik Kornelije, zbog svojih molitava, zaslužio je da mu se sam anđeo ukaže. Stoga bi nam u kvatrenim danima uvijek pred očima trebao biti taj divni satnik Kornelije kako bismo i sami bili pobožni i bogobožni, a što se ponajviše očituje, kako smo vidjeli, u molitvi i milostinji. Prvo bismo rekli nešto o milostinji.

Milostinja kao slava Bogu

Milostinja je slava Bogu, ona je ostvarenje Kristovih riječi: »Blago siromasima duhom, njihovo je kraljevstvo nebesko.« (Mt 5,3) Tako što dajemo milostinju bližnjima, postajemo siromašnjima. A što smo siromašniji, bliži smo kraljevstvu nebeskom jer je siromaštvo, za nas kršćane, daleko prikladnije negoli bogatstvo za Božje kraljevstvo, odnosno za pobožnost i bogobožnost. Dakle, svaki put kada dajemo milostinju, osiromašujemo se, a time se odmičemo, relativiziramo, i ako hoćete, preziremo bogatstva ovoga svijeta. Postajemo lagani spram svijeta te tako nasljedujemo samoga Isusa Krista koji je također postao siromašan radi nas: »Ta poznate darežljivost Gospodina našega Isusa Krista! Premda bogat, radi vas posta siromašan, da se vi njegovim siromaštvom obogatite.« (1Kor 8,9) Da, kršćanin, ako se već i bogati i zarađuje, to čini samo kako bi se mogao što bolje osiromašiti, davati što obilniju milostinju siromašnima i potrebitima u ovom svijetu. Stoga je gesta davanja milostinje, ta gesta osiromašenja, znak nasljedovanja siromašnoga Isusa Krista. Samo onaj tko nasljeduje siromašnoga Krista, koji je na križu prezreo sva bogatstva ovoga svijeta, može radosno i predano sebe osiromašivati, tako što daje milostinju potrebitima.

Milostinja je, dakle, gesta vjere u Isusa Krista. Njome pokazujemo da za nas, kršćane, prednost nema realnost spram ideje, vidljivo spram nevidljivoga. Ne! Dajemo milostinju jer je za nas nevidljivo vidljivije od vidljivoga, jer vidljivo, zemaljsko prolazi, a nevidljivo, božansko ostaje: »Ta ova malenkost naše časovite nevolje donosi nam obilato, sve obilatije, breme vječne slave jer nama nije do vidljivoga nego do nevidljivoga: ta vidljivo je privremeno, a nevidljivo – vječno.« (1Kor 4,17-18) Tako što dajemo milostinju potrebitima, osobito u kvatrenim danima, postajemo više vjernici, a to znači oni koji se oslanjaju na ono što ne vide, na nevidljivo, vječno. Milostinju daju radosno i predano samo oni koji imaju oči vjere, a to su oči kojima nije stalo do bilo čega vidljivoga, ovozemaljskoga, koji sve ljudsko – bilo to bogatstvo, moć, slava, ljepota tijela, sreća ovoga života – smatraju snom i sjenom. Nemojmo zaboraviti da je vjernik onaj koji smatra sigurnijim ono što je Bog obećao od onoga što nam je pred očima. Poput Abrahama, vjernik davanjem milostinje pokazuje da više voli ono što Bog zapovijeda od onoga što je ovozemaljski očito i sigurno.

Stoga se u kvatrenim danima sve kršćanske obitelji, samostani, a i svatko osobno treba, tako reći, žestoko pokrenuti u davanju milostinje. Tih dana trebali bismo barem tražiti društvo bijednih i siromašnih, a ne, kako to obično činimo, društvo moćnika, bogataša. Tih dana trebali bismo se učiti biti još više učenici i učenice Isusa Krista, znajući da se Gospodin ne prepoznaje u bogatima, nego u siromašnima. O, da. Ne smijemo zaboraviti da je Gospodin najvidljiviji u najmanjima, bijednima i siromašnima. »Tada

Milostinju daju radosno i predano samo oni koji imaju oči vjere, a to su oči kojima nije stalo do bilo čega vidljivoga, ovozemaljskoga, koji sve ljudsko – bilo to bogatstvo, moć, slava, ljepota tijela, sreća ovoga života – smatraju snom i sjenom. Nemojmo zaboraviti da je vjernik onaj koji smatra sigurnijim ono što je Bog obećao od onoga što nam je pred očima.

Michiel Sweerts,
Žednoga napojiti, 1646. – 1649.

će im on odgovoriti: 'Zaista, kažem vam, što god ne učiniste jednemu od ovih najmanjih, ni meni ne učiniste.'« (Mt 25,45) Stoga si bliži Gospodinu uvijek kada daješ, a ne kada primaš; kada se osiromašuješ, bliži si njemu nego kada se bogatiš. Jer je Gospodin ljubav, a ljubav se bogati tako što se osiromašuje, ona se povećava tako što se daje. No, još je nešto važno ovdje istaknuti. Postoji opasnost da se u davanju milostinje, ne samo pred drugima, oholo hvalimo kao farizeji – svi moraju znati da smo dali milostinju, odmah zovemo »medije«, nego da se hvalimo i u sebi samima. Takvo pak oholo hvalisanje sobom ne donosi nam nikakvu zaslugu. Štoviše, možemo biti zbog oholosti i gori od onih koji nisu ništa dali za milostinju. Da se to ne dogodi, budimo ponizni, uvijek pred sobom imajmo Gospodina kao nenadmašni uzor osiromašenja. Jer, tko se može tako osiromašiti kao sam Spasitelj, Bog koji je postao čovjekom! Nitko. I još nešto. Ne možemo se oholo hvalisati sobom kod davanja milostinje jer je Spasitelj uvijek više prisutan u onom siromašnom koji prima negoli u onom bogatašu koji daje.

Ali postoji i još jedno davanje milostinje potrebitima, najmanjima, o čemu nas poučava Gospodin. To nisu samo siromašni, nego i pravednici, proroci, a također i svećenici, Kristovi poslanici: »Tko prima proroka jer je prorok, primit će plaću proroku; tko prima pravednika jer je pravednik, primit će plaću pravedničku. Tko napoji jednoga od ovih najmanjih samo čašom hladne vode zato što je moj učenik, zaista, kažem vam, neće mu propasti

plaća.« (Mt 10,41-42) Oni su najmanji u svijetu jer duh ovoga svijeta njih ne prepoznaje. Zato svaki vjernik, osobito vjernik laik, uvijek, a napose u kvatrenim danima, ne traži samo siromašne, nego i pravedne, proroke, svećenike. Želi i njima pomoći, utješiti ih. Jer, tako što njima pomaže, tako što njih tješi, on pomaže samomu Kristu. I tako opet pokazuje da ima duhovne oči, oči vjere koje prepoznaju Krista u pravednicima, prorocima i u njegovim službenicima, svećenicima. Dakako, takvo pomaganje donosi zaslugu samo ako vjernik daje milostinju i pomaže pravednima, svećenicima radi Krista, a ne radi dobitka, koristi i interesa, kako to često biva. Dakle, u kvatrama učinimo i još nešto više dobra, dajmo nešto milostinje pravednima, prorocima, Kristovim svećenicima. Važno je to naglasiti jer ljudi daju »milostinju« tako rado i velikodušno ljudima ovoga svijeta: glumcima – plaćaju *internet streaming* usluge za serijale, filmove; športašima, umjetnicima, pjevačima, kuharima (restorani!) i svim mogućim drugim ljudima, koji njih i njihovu djecu malo kad uče krjeposnu životu. Koliko se samo novca daje za »milostinju« ljudima koji nas ne uvlače samo u zabavu ovoga svijeta, nego nas lukavo udaljuju od krjeposti i od Boga. Zato je važno, barem u kvatrenim danima, davati milostinju, odreći se novca i svojih dobara za siromašne, bijedne, pravedne, svećenike.

Milostinja kao »jao meni«

Ono što nas treba potaknuti na davanje milostinje, nije samo slava Bogu, nego i onaj »jao meni«, s čime smo započeli ovo razmatranje o kvatrama. »Jao meni«, jao nama, jer svatko je od nas grješnik. Pismo nam kazuje da postoje razni način kako možemo zadobiti oprost grijeha, a jedan je od njih svakako milostinja. Tko daje milostinju siromašnima, bijednima, pravednicima, prorocima, svećenicima prima oprostjenje od Gospodina: »Milostinja oslobađa od smrti, ona čisti od svakoga grijeha. Koji dijele milostinju i čine pravednost, napunit će se života.« (Tob 12,9) Stoga nas »jao meni« treba snažno motivirati da u kvatrenim danima na sve moguće načine dajemo milostinju kako bismo primili oprost grijeha. Ali, ako možda nismo u mogućnosti dati milostinju, odreći se novca i svojih dobara za svoje bližnje, možemo učiniti i jednu drugu milostinju, koja je također Gospodinu mila, a to je praštanje grijeha našim neprijateljima. Tom milostinjom zadobivamo također oprostjenje grijeha: »Otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima svojim.« I ne samo to. Već smo rekli, ljudi ovoga svijeta daju »milostinju« grješnicima, zabavljačima ovoga svijeta, onima koji nam hrane samo tijelo, koji nam pružaju samo užitke, koji nam čak i štete duhu. Dajemo »milostinju« grješnicima i time podržavamo njihove grijeha, i sebe u tim grijesima. Kršćanin pak daje milostinju grješnicima tako što čini sve da se grješnik oslobodi od grijeha. A to čini svojim savjetom,

Postoji opasnost da se u davanju milostinje, ne samo pred drugima, oholo hvalimo kao farizeji – svi moraju znati da smo dali milostinju, odmah zovemo »medije«, nego da se hvalimo i u sebi samima. Takvo pak oholo hvalisanje sobom ne donosi nam nikakvu zaslugu. Štoviše, možemo biti zbog oholosti i gori od onih koji nisu ništa dali za milostinju. Da se to ne dogodi, budimo ponizni, uvijek pred sobom imajmo Gospodina kao nenadmašni uzor osiromašenja.

... treba u kvatrenim danima pojačati molitvu kako bismo time davali milostinju i svojoj duši, ali i dušama svojih bližnjih.

Molitva »jao meni« i »slava Bogu« dolazi do izražaja, između ostaloga, u klečanju. Pokušajmo, po mogućnosti, u kvatrenim danima što više klečati dok molimo, misleći na misli Sv. pisma: »Da se na ime Isusovo prigne svako koljeno nebesnikâ, zemnikâ i podzemnikâ.« (Fil 2,10)

pa i prijekoram. I tako opet nasljeđujemo Gospodina koji je došao na svijet potražiti nas, grješnike. Koliki bližnji propadaju u »siromaštvu« grijeha samo zato što im mi ne želimo dati milostinju savjeta, prijekora i poticaja na obraćenje: »I s tvoga znanja propada nejak, brat za kojega je Krist umro.« (1Kor 8,11) Ako je Krist prolio krv kako bi pridobio nas, grješnike, što je nama tako teško, barem savjetom i prijekoram, pružiti ruku pomoći svojim bližnjima koji su pali u đavolsku bijedu grijeha. Zato se u kvatrama trebamo posvetiti uzajamnomu savjetovanju, prijekoru i poticaju na obraćenje, bilo u obitelji, bilo u samostanima, župama.

Klečanje i molitva kod objeda

»Kao što se na vratima crkve nalaze posude za vodu, za tjelesno pranje ruku, tako pred crkvama sjede siromasi za čišćenje ruku duše. Oprao si ruke u vodi? Operi i u milostinji ruke duše i ne ispričavaj se svojom neimaštinom.« Tako sv. Ivan Zlatousti. Njegove riječi možemo primijeniti na sve vidove milostinje, o kojima smo govorili. Ostaje nam još samo da se kratko osvrnemo na molitvu i na post, i to upravo pod vidom milostinje. Molitva je vrisak nad sobom: »Jao meni!« Jer, bolnim ispovijedanjem vlastitih grijeha treba uvijek započinjati svaka molitva. Molitva je i ispovijest proslave Boga. Molitvom se uzdižemo k Bogu i ulazimo u zajedništvo s njim koji je ljubav, dobrota, mir. Duša pritom zaboravlja sve, skida sa svojih leđa zbivanja ovoga svijeta, obnavlja se i diše u božanskim stvarnostima, uništava svoje ovozemaljske misli i strasti, ispražnjuje svoj duh od svega ovozemaljskog, uštkava svoj razum. U molitvi nas Bog tako reći proždire sobom, postajemo sami božanski. Tako čovjek molitvom daje milostinju samomu sebi, svojoj vlastitoj duši, svojoj nutrini: »Nego, dajte za milostinju ono iznutra.« (Lk 11,41) Naprotiv, bez Boga, on je čovjek bez ljubavi, dobrote i mira, sumnja u sve, ne vidi ništa dobra i ništa pravedna. Čovjek pak, proždrt Bogom u molitvi, u svijetu grješnika i zlih živi kao da ih uopće nema jer mu nitko ne može oduzeti Božju ljubav kojom želi obdariti sve ljude, a napose grješnike i zle. Čovjek molitve ne uživa u slabostima svojih bližnjih, ne sudi svoje bližnje, nego mu je, budući da je proždrt Bogom, prvo na pameti sve dovesti k Bogu. Zato treba u kvatrenim danima pojačati molitvu kako bismo time davali milostinju i svojoj duši, ali i dušama svojih bližnjih. Molitva »jao meni« i »slava Bogu« dolazi do izražaja, između ostaloga, u klečanju. Pokušajmo, po mogućnosti, u kvatrenim danima što više klečati dok molimo, misleći na misli Sv. pisma: »Da se na ime Isusovo prigne svako koljeno nebesnikâ, zemnikâ i podzemnikâ.« (Fil 2,10)

Molitva je vrhunska gesta milostinje prema bližnjima, ali ona nije moguće bez posta. Neprekidno možemo moliti, kao Kornelije, samo ako pokorom mrtvimo svoje tijelo. Naime, služeći se mislima sv. Pavla (Gal 6,14), možemo reći da molitva mrtvi, razapinje

svijet, čini ga mrtvacem spram nas, sve njegove zamamnosti i nevolje, sreće i nesreće. Post pak mrtvi, razapinje i nas same, tako da sami postajemo mrtvaci spram mrtvaca, svijeta. Post je mrtvljenje tijela, stavljanje tijela po strani, kako bi ono najbolje u nama, a to je naša duša, moglo doći do izražaja. Stoga nema istinske molitve bez istinskoga posta. Ne možemo se vinuti k Bogu, razapeti svijet, učinit ga mrtvacem, ne možemo razapeti svoje požude, svoje strasti, ako i dalje ustrajemo u tetošenju vlastitoga tijela. Post nam daje lakoću tijela, a time i lakoću duše. U postu plaćemo i bivamo lagani. U neumjerenosti se smijemo i postajemo teški. U postu postajemo lagani jer nam je duša lagana za Boga, poput ptice, a u obilju teški smo poput olova, jer nam je duša pritisnuta težinom ovoga svijeta. Tako je u postu i plaću krilata lakoća, a u obilju i smijehu olovna težina. Dakle, samo kao mrtvaci spram mrtvaca (svijeta) možemo istinski moliti. Dakako, nije to moguće uvijek, ali nas Crkva poziva da to učinimo barem u kvatrenim danima. Samo kao mrtvaci spram mrtvaca, u svetom prijeziru svijeta i u svetom prijeziru sebe samih, bit ćemo osposobljeni davati milostinju svojim bližnjima. I znate li po čemu će se prepoznati da ste osobe posta? S lakoćom ćete moliti prije ili poslije objeda! Možda to zvuči banalno, ali dobro znamo kako nam je, osobito pred ukusnim jelom, teško izmoliti običnu molitvu: ili ju ne izmolimo, ili izmolimo na brzinu, ili ju skraćujemo. A molitvu poslije objeda često i ne izmolimo. Time samo pokazujemo koliko smo proždrti ovim svijetom, koliko nismo ni osobe milostinje, ni molitve, ni posta. Zato, ako išta, u ovim kvatrenim danima, s ljubavlju i pozornošću molimo i prije i poslije objeda. I pritom ne zaboravimo: »Jao meni« i »Slava Bogu!« ■

Jan Havickszoon Steen,
Molitva prije jela, 1660.

Kvatre – dani prošnje i zahvaljivanja

Povijesni razvoj i današnji ustroj

MILAN DANČUO

*Smisao pokorničkoga
i izvorno prosnoga
usmjerenja kvatri jest
zahvalnost Bogu za sva
dobročinstva kojima
obdaruje svijet, posebno
za plodove zemlje, u
skladu s izmjenom
godišnjih doba.*

Na početku svakoga godišnjeg doba rimska liturgijska tradicija odnjegovala je posebno vrijeme molitve i posta, koje je obuhvaćalo tri dana u tjednu: srijedu, petak i subotu. Ti su dani u 5. stoljeću nazivani *ieiunium primi, quarti, septimi, decimi mensis* («post prvoga, četvrtoga, sedmoga i desetoga mjeseca»), računajući – prema tadašnjemu rimskom kalendaru – mjesec ožujak kao prvi mjesec u godini. Od 8. stoljeća ustaljuje se naziv *Quattuor tempora ieiuniis*, odnosno »četiri doba posta« ili *kvatre*. Od pape Grgura VII. u 11. stoljeću pa sve do liturgijske obnove Drugoga vatikanskog koncila zimske kvatre padaju u trećemu tjednu došašća, proljetne u prvome korizmenome tjednu, ljetne u duhovskoj osmini, a one jesenske u trećemu tjednu rujna. Smisao pokorničkoga i izvorno prosnoga usmjerenja kvatri jest zahvalnost Bogu za sva dobročinstva kojima obdaruje svijet, posebno za plodove zemlje, u skladu s izmjenom godišnjih doba.

Nastanak kvatri u rimskoj liturgiji

Sam nastanak kvatri nije u potpunosti razjašnjen. Iako i Židovi poznaju i vrše sličan post, nije moguće u potpunosti ustvrditi postoji li povezanost kvatri sa židovskim ritmiziranim posnim praksama i jesu li utjecale na oblikovanje kršćanskih običaja. Uz ukorijenjenost u židovskom postu nastanak kvatri može se prepoznati i u ostacima prvotnog uređenja rimskog tjedna u liturgiji: postilo se triput tjedno, odnosno u srijedu, petak i u subotu, a u noći koja je prethodila nedjelji slavilo se noćno bdjenje kao priprema za nedjeljnu euharistiju. Nakon što je tijekom vremena ovakva praksa oslabila razvojem drugih slavlja i liturgijskih dana, pojedini autori smatraju da su se takvi običaji željeli zadržati barem jednom u svakom godišnjem dobu. U kvatrama se može prepoznati i pokušaj kristijanizacije tri rimska poganska blagdana posvećena božicama Ceres i Tellus prigodom proslave godišnjih doba: *Messis feria*, *Feria vindemialis* i *Feriae sementivæ* koji su

se slavili prigodom žetve od lipnja do kolovoza, zatim prigodom branja grožđa od kolovoza do listopada te prigodom poslova sjetve u prosincu.

Poveznica kvatri s rimskim poganskim poljoprivrednim blagdanima može se iščitati u liturgijskim tekstovima u kojima se zaziva Božji blagoslov na plodove zemlje i zahvaljuje Bogu na dobrom urodu. *Liber pontificalis* i homilije pape Lava Velikog govore o takvom obilježju kvatri, a slično značenje može se prepoznati i u kvatrenim molitvenim obrascima sačuvanima u najstarijim sakramentarima. Tako npr. molitvena zbirka iz Verone (*Veronski sakramentar*) u predslavlju ističe zahvalnost: »ti si htio da ti postom hvalu iskažemo za sabrane plodove zemlje« (br. 929). Analogija s poganskim slavljinama raspoznaje se u činjenici da u početcima ne postoje stalni datumi slavlja kvatri, već se navješćuju svake godine uobičajenim obrascem. Primjer takvog teksta možemo pronaći u *Gelazijevu sakramentaru* (br. 652).

Tri termina posta odgovaraju dakle danima rimskih poganskih slavlja te se mogu čitati kao nastojanje Crkve da tim danima dade novo, kršćansko značenje. Četvrte kvatre, one proljetne, dodane su kasnije kako bi se 'dopunio' godišnji ciklus posta vezan uz godišnja doba. U izvorima iz 5. stoljeća, a koji se povezuju s papom Gelazijem, proljetne kvatre nazivaju se *Ieiunium quadragesimalis inities*, »post na početku korizme«. Vlastiti molitveni obrasci za proljetne kvatre dodani su vjerojatno u drugoj polovici 6. stoljeća te su različiti u odnosu na misne tekstove prvoga korizmenog tjedna. Zbog dvostrukih tekstova za iste dane, oni vlastiti korizmi ubrzo su nestali iz liturgijske tradicije. O tome svjedoči *Liber diurnus* iz 6. stoljeća koji na tragu odredaba pape Gelazija propisuje obrede ređenja u dane kvatri (*primi, quarti, septimi et decimi mensis ieiunii*), odnosno na kvatrene tjedne u ožujku, lipnju, rujnu i prosincu. Time i proljetne kvatre postaju sastavni dio rimske kvatrene liturgije. Uz židovsku tradiciju posta i utjecaje poganskih poljodjelskih običaja i blagdana, kršćani su u bogoslužju kvatri nastojali postom i subotnjim bdjenjem istaknuti eshatološko shvaćanje vremena i liturgijske godine, koja je ritmizirana kozmičkim kalendarom, solsticijima i ekvinocijima, te time naglasiti eshatološko značenje svih liturgijskih bdjenja u gradu Rimu.

Papa Gelazije I., prikaz na vratima bazilike svetih Gervazija i Protazija (zaštitnici kosaca...), Rapallo (Italija)

Kasniji razvoj kvatri

I po nastanku i po sadržaju kvatre imaju izvorno rimsko kulturalno obilježje pa stoga relativno kasno, u rasponu od 7. do 12. stoljeća, ulaze u liturgiju drugih zapadnih liturgijskih tradicija. Sama činjenica da ih je bilo potrebno navijestiti svake godine, ovisno o vremenu i prilikama, znači da ih se nije moglo slaviti na jednak način u svim crkvama i krajevima, budući da je to ovisilo o kalendarskim razlikama u godišnjim dobima te drukčijim običajima i različitom ritmu žetve ili sjetve. Kvatre do 11. stoljeća, osim što su načelno slavljene u ožujku, lipnju, rujnu i prosincu nemaju jasnije datumsko određenje. *Ordo Romanus*, u kojem su sačuvane odredbe i napomene za liturgijska slavlja, fiksira proljetne kvatre u prvi tjedan ožujka (tada prvoga mjeseca), što znači da ispočetka nisu bile povezane s prvim korizmenim tjednom; ljetne kvatre slave se u drugome tjednu lipnja, nakon Duhova; jesenske kvatre u trećem tjednu rujna, nakon blagdana Uzvišenja sv. Križa (14. rujna); a zimske kvatre u tjednu pred Badnjak nakon spomendana sv. Lucije (13. prosinca).

Papa Grgur VII. godine 1078. određuje da se prema rimskoj tradiciji proljetne kvatre trebaju slaviti u prvome korizmenom tjednu, a ljetne kvatre u duhovskoj osmini. Time proljetne, ljetne i zimske kvatre poprimaju obilježja i karakter liturgijskoga vremena u kojem se nalaze. Ljetne kvatre u obredu prije Drugog vatikanskog koncila nalaze se unutar duhovske osmine, pa su stoga i slavljene u ruhu crvene boje te bile obilježene radosnim vazmenim slavljenjem. Jedino jesenske kvatre zadržavaju svoje prvotno značenje, odnosno ostaju zahvala Gospodinu za primljena dobra zemlje. Time su jesenske kvatre očuvale izvorno značenje posta koji nije imao toliko pokorničku dimenziju, već je više vršen kao oblik zahvaljivanja uz osjećaj radosti.

Promatrajući sadržaj liturgijskih tekstova i biblijska čitanja kvatrenih slavlja može se sve do posljednje liturgijske obnove prepoznati snažna prisutnost tema izgonjenja zloduha te protivljenja poganskim običajima. Prepoznaju se tragovi drevnog stava rimske Crkve prema poganskim blagdanima i razaznaje se razlog uvođenja kvatri: pogani svojim blagdanima slave 'demone', zato ih kršćani izgone ili ih nazivaju idolima te nastoje dati kršćansko značenje ljudskom radu i godišnjemu ritmu vremena. Sve kvatre, osim zimskih, imaju u jednome od dana evanđeoske perikope o izgonjenju zloduha. Specifičnost kvatrenih slavlja su šest subotnjih čitanja, što

Giovanni Carlo Bevilacqua,
Uzvišenje sv. Križa, 1760.

se može sigurno posvjedočiti od vremena pape Grgura Velikoga. Jedan od naziva za kvatrenu subotu je i *Sabbato in XII lectionibus* na temelju čega se može pretpostaviti da je u bdjenju kvatri bilo dvanaest čitanja, prema uzoru na bdjenje vazmene noći. Velik broj čitanja naglašava posebnu svečanost subotnjega bdjenja, slavljena u bazilici sv. Petra, kako se bilježi već u vrijeme pape Lava Velikoga.

Kvatre u obnovljenoj liturgiji

Papa Pavao VI. apostolskom konstitucijom *Pænitemini* iz 1966. godine isključuje kvatrene tjedne s popisa obveznih dana posta i nemrsa tijekom liturgijske godine. Do koncilske obnove vjernici su obdržavali post srijedom i subotom, a petkom post i nemrs, te bili poticani da pristupe sakramentu pomirenja. *Opća načela o liturgijskoj godini i kalendaru* iz 1969. godine donose odredbe za slavlje kvatri, podsjećajući da njima »običava Gospodina moliti za različite potrebe ljudi, prije svega za plodove zemlje i ljudskoga rada te mu javno zahvaljivati« (br. 45). Novo uređenje njihova slavlja u bitnome je zadržalo kvatrene dane, a samo određivanje vremena i načina slavlja prepušteno je mjerodavnosti biskupskih konferencija, kako bi se mogle bolje prilagoditi potrebama različitih krajeva. Novi problemi mira, novih nepravdi i gladi u svijetu, kako naglašavaju dokumenti, daju povremenim običajima pokore i kršćanske ljubavi posebno značenje i izvrstan su način za gajeenje kršćanskoga osjećaja pravednosti, solidarnosti i zahvalnosti. Stoga su biskupske konferencije pozvane, vodeći računa o krajevnim potrebama, odrediti način slavljenja kvatri, kao i dane njihova slavljenja (jedan ili više dana) te urediti mogućnosti njihova ponavljanja tijekom godine (prema godišnjim dobima).

U *Općim načelima* nisu određene posebne mise ili misni obrasci za kvatrene dane, nego se upućuje na obrasce između »misā za različite potrebe«, u skladu s tematskim usmjerenjem pojedinoga kvatrenoga slavlja. Tako se mogu odabrati obrasci kojima se misa slavi za različite potrebe: za posvećenje ljudskoga rada, za sjetvu, nakon žetve ili berbe, u vrijeme gladi ili za gladne, za one što su u nestašici, za izbjeglice i prognane, za zarobljene i nepravredno osuđene, za zatvorenike, za bolesnike, za umiruće, misne molitve u vrijeme potresa, za kišu, za vedrinu, za lijepo vrijeme, u svakoj potrebi, u zahvalu i sl. Naša biskupska konferencija 1984. godine uredila je za hrvatsko jezično područje novi način slavlja kvatri, određivši da samo subota zadrži misni obrazac odabran prema kvatrenome slavlju. Uz dotada ustaljene nakane – molitva i zahvala za plodove zemlje, posveta ljudskoga rada, javna zahvala Bogu, molitva za duhovna zvanja – kvatre se usmjeruju i prema drugim potrebama opće i mjesne Crkve kao i cijeloga svijeta.

Novi problemi mira, novih nepravdi i gladi u svijetu, kako naglašavaju dokumenti, daju povremenim običajima pokore i kršćanske ljubavi posebno značenje i izvrstan su način za gajeenje kršćanskoga osjećaja pravednosti, solidarnosti i zahvalnosti. Stoga su biskupske konferencije pozvane, vodeći računa o krajevnim potrebama, odrediti način slavljenja kvatri, kao i dane njihova slavljenja (jedan ili više dana) te urediti mogućnosti njihova ponavljanja tijekom godine (prema godišnjim dobima).

Glede misnih obrazaca za euharistijsko slavlje na završetku kvatrenoga tjedna ponuđen je sljedeći izbor: a) u slavlju zimskih kvatri: »za ljubav« ili »za zahvalu«; b) u proljetnim kvatrama: »za oprostjenje grijeha«; c) u ljetnim kvatrama: u gradskim crkvama misa »za posvećenje ljudskoga rada«, a u seoskim crkvama misa »za sjetvu« ili misa »u svakoj potrebi«, s mogućim izborom molitava za kišu, za vedrinu ili za lijepo vrijeme; d) u jesenskim kvatrama predložen je misni obrazac »za svećenička zvanja« ili misa »za redovnička zvanja«.

Zimske kvatre, slavljene na početku liturgijske godine, odlukom naših biskupa posvećene su kršćanskoj dobrotvornosti i zahvali Bogu za njegova dobročinstva. Istom se uredbom, zbog povlaštenih svagdana došašća od 17. do 24. prosinca, određuje da zimske kvatre budu slavljene na način da završni kvatreni dan bude u subotu prije 17. prosinca. Proljetne kvatre, slavljene u prvome korizmenome tjednu, posvećene su pokori i obraćenju i lako ih je uskladiti s općim usmjerenjem korizmenoga vremena. Ljetne kvatre, koje se slave u tjednu poslije Duhova, posvećene su molitvi za posvetu ljudskoga rada i za urod zemlje. Jesenske kvatre, u tjednu nakon blagdana Uzvišenja sv. Križa, posvećene su molitvi za svećenička i redovnička zvanja te za kršćansku izgradnju mladeži.

Određeno je također da se u nedjelju kojom započinje kvatreni tjedan vjernike pozove da ga »posvete molitvom, djelima pokore i ljubavi na određenu nakanu« te da kvatreni tjedan »završi svetom misom koja će odgovarati duhovnom usmjerenju kvatri« (*Bogosluzje kvatri*, 4). Vrijedno je uočiti da se više ne izdvajaju posebni dani u tjednu kao dani pokore ili posta (nekoć srijeda, petak i subota), nego se čitavi tjedan sadržajno oblikuje tematskim usmjerenjem kvatri. Također se ne izdvaja post kao jedini oblik življenja kvatrenoga tjedna – post se izrijekom i ne spominje – nego se predlaže više oblika i sadržaja življenja kvatri: molitva, djela pokore i djela ljubavi, iz čega post zacijelo nije isključen. Odredba da se kvatrene subote imaju shvatiti kao »privilegirani svagdani koji ustupaju mjesto samo svetkovinama i Gospodnjim blagdanima«, ipak bi bila potrebna redefiniranja i novoga uređenja, dajući prednost općemu Rimskome kalendaru. Kod novoga uređenja kvatri tim će uskladbama zacijelo trebati dati više pozornosti.

Glede misnih obrazaca za euharistijsko slavlje na završetku kvatrenoga tjedna ponuđen je sljedeći izbor: a) u slavlju zimskih kvatri: »za ljubav« ili »za zahvalu«; b) u proljetnim kvatrama: »za oprostjenje grijeha«; c) u ljetnim kvatrama: u gradskim crkvama misa »za posvećenje ljudskoga rada«, a u seoskim crkvama misa »za sjetvu« ili misa »u svakoj potrebi«, s mogućim izborom molitava za kišu, za vedrinu ili za lijepo vrijeme; d) u jesenskim kvatrama predložen je misni obrazac »za svećenička zvanja« ili misa »za redovnička zvanja«. Uz svaki predloženi misni obrazac ponuđena su na izbor i misna čitanja iz *Prigodnih čitanja*, koja tematski proširuju i obogaćuju osnovna tematska usmjerenja kvatri. U zimskim kvatrama čitanja tako ističu zahvalu Bogu za radost i blagoslov kroz evanđelje o ozdravljenju deset gubavaca. Proljetne kvatre donose evanđelje o ženi grešnici kojoj je oprosteno čime se na početku korizme naglašava velikodušnost Gospodina u praštanju. Ljetne kvatre ističu važnost ljudskoga rada odabirući kao evanđelje prisposobu o talentima, a jesenske

James Tissot,
Ozdravljenje deset gubavaca,
1886. – 1894.

kvatre donose evanđelje o pozivu prvih učenika. U skladu s time ponuđeni su i obrasci (modeli) molitve vjernika.

Zaključne misli

Već papa Lav Veliki više puta naglašava da su kvatre vrijeme obnove Crkve kao Božjeg naroda po zajedništvu posta, molitve i milostinje. Kao sakramentalni čini Crkve oni označuju i ostvaruju Božji zahvat za posvećenje i unutarnje usavršavanje Božjeg naroda. Tada, kao i danas, kvatreni tjedni označuju posebno pokorničko nastojanje na početku četiriju godišnjih doba pod tri pokornička oblika: u molitvi, postu i milostinji. Kvatre su istodobno zahvala Bogu za razne plodove i darove primljene tijekom godine. Prvi tekstovi jesenskih kvatri sačuvali su izvoran slavljenički karakter starog Rima na kraju poslova vezanih uz berbu grožđa. U najstarijim rimskim sakramentarima sačuvan je naglasak na postu i zahvalnosti Bogu za darove kojima on blagoslivlja čovjeka. Kasnije se pridružuju nove molitve, nadahnute temom pojedinoga kvatrenoga tjedna.

I danas kvatre, iako su zbog promjene načina života izgubile svoje izvorno značenje, predstavljaju veliku i bogatu mogućnost obogaćivanja pastorala kršćanskoga života zajednice kao i osobnoga života vjernika. Kvatre će u konačnici biti vjernicima prihvatljivije i plodonosnije ako se njihova tematska usmjerenja usklade sa širim pastoralnim nastojanjima te poveže sa životnim prilikama i okolnostima kršćanskih zajednica. Kvatre mogu postati milosnim danima slavlja života, svih Božjih darova te zahvale Bogu za primljena dobročinstva. ■

Kvatre će u konačnici biti vjernicima prihvatljivije i plodonosnije ako se njihova tematska usmjerenja usklade sa širim pastoralnim nastojanjima te poveže sa životnim prilikama i okolnostima kršćanskih zajednica.

Prosni dani – *Rogationes*

DOMAGOJ VOLAREVIĆ

Kvatre i Prosni dani dio su, dakle, tradicije koja se nakon Drugoga vatikanskoga koncila pokušala revitalizirati u pastoralu. Može se ovo nastojanje shvatiti i kao inzistiranje na staroj tradiciji koju je možda i nadišlo vrijeme; ipak pažljivijim iščitavanjem spomenutih normi, očito je kako je tradicija praktičan, prokušan okvir unutar kojega kršćanska zajednica može izraziti molitvenu nakanu u svečanom liturgijskom slavlju te moliti za plodove rada.

Upute iz *Općih načela o liturgijskoj godini i kalendaru* u Rimskom misalu naslanjaju se na staru tradiciju Rimske Crkve o molitvi za plodove rada, odnosno općenito za različite životne potrebe, s naglaskom na materijalne. Ovo ne ulazi u sferu materijalizma: ljudi žive u tijelu, materiji, i to je osnova koju je potrebno i njegovati i održavati kako bi se i ostali dijelovi ljudskoga bića, umni, duhovni, mogli ravnomjerno razvijati. Među ostalim u *Općim načelima* čitamo (br. 45. i 46.): »Na Prosne dane i Kvatre Crkva običava Gospodina moliti za različite potrebe ljudi, prije svega za plodove zemlje i ljudskog rada te mu javno zahvaljivati. Vrijeme i smisao slavljenja Prosnih dana i Kvatri valja da odrede biskupske konferencije, kako bi se oni mogli prilagoditi potrebama različitih krajeva i vjernika. Neka zato nadležna vlast vodeći računa o mjesnim potrebama, odredi obim njihova slavljenja, hoće li se slaviti jedan dan ili više dana, i njihovo ponavljanje tijekom godine.«

Kvatre i Prosni dani dio su, dakle, tradicije koja se nakon Drugoga vatikanskoga koncila pokušala revitalizirati u pastoralu. Može se ovo nastojanje shvatiti i kao inzistiranje na staroj tradiciji koju je možda i nadišlo vrijeme; ipak pažljivijim iščitavanjem spomenutih normi, očito je kako je tradicija praktičan, prokušan okvir unutar kojega kršćanska zajednica može izraziti molitvenu nakanu u svečanom liturgijskom slavlju te moliti za plodove rada.

Iako se za dobar urod može moliti u svako doba, najsvječanije se to činilo na početku poljodjelskih radova, odnosno pri početku proljeća. Tradicija Crkve na zapadu ima dvije tradicijske proslave koje danas označuje kao Prosne dane, Rogationes, mada su samo jedni izvorno tako nazvani. U liturgijskim vrelima, izrazom Prosni dani, Rogationes, prvotno su označeni dani koji su u nastavku opisani kao *Litaniæ minores* (dani pred Uzašašće). Obrednik dana, implicitno uključuje kao Prosne dane i tzv. *Litania maior* (25. travnja). Razlozi su i praktični i pastoralni: tj. ne samo radi sličnosti i izvjesne pojmovne komplementarnosti naziva, već i radi toga što se u *Redu*

Euharistijskih procesija, Kvatri i Prosnih dana, izričito kaže da se bogoslužje prosnih dana može upotrijebiti u oba slučaja jer im je smisao isti (str. 54), a i u svojim su obrednim dinamizmima uključivali procesiju sa izvorno pokorničkim značajem.

Litania maior

Litania maior oblikovana je vjerojatno na temelju poganskih svečanosti staroga Rima, *ambarvalia*. U starome Rimu održavale su se 25. travnja kao molitve bogovima za dobar urod tek posijanih kultura. Širenjem kršćanstva nije bilo jednostavno tek tako ukloniti svaki poganski običaj, pogotovo onaj koji je duboko bio ukorijenjen u tradiciji i svijesti naroda. Još k tomu, ako je vezan uz životno važna djelovanja, što proizvodnja hrane jest, to je obredu i molitvama davalo još veću važnost i težinu u puku. U četvrtom stoljeću, broj kršćana je narastao, ali nije bilo lako samo maknuti ili čak iskorijeniti stare običaje. Stoga ih se činilo zgodnim preoblikovati, dajući im kršćanski sadržaj, što je učinjeno po svoj prilici za pape Liberija (352. – 366.). Neki su im začetke stavili kasnije, za vrijeme Grgura Velikoga (590. – 604.), jer ih je on prvi naslovio kao Litania maior. Kako rekosmo, obredni izričaj i dinamika slavlja uključuje procesiju, koja ima pokornički karakter. To je zanimljivo jer se odvija u vazmeno vrijeme, vrijeme slavlja! Izrazito pokornički značaj pogotovo je izražen kroz visoki srednji vijek. Prema uputama i rubrikama, izostavlja se pjevanje Slave, a Ordines Romani svjedoče da se tijekom Litaniae maior nosi *tamno* (fuscas!) liturgijsko ruho, jasan vanjski izraz pokorničkoga karaktera. U svakom slučaju stara poganska procesija, koja je imala određene postaje, također kristijanizirane, prilagođena je i završavala je svečanom liturgijom u crkvi sv. Petra. Postajne molitve kao liturgijske formulare, te formular za misno slavlje donosi *Grgurovski Hadrijanov sakramentar* (Gregorianum Hadrianum / GrH br. 466–475), te potom Gelazijevski sakramentari 8. stoljeća. Prepisanjem i širenjem sakramentara Litania maior se počinje širiti po kršćanskom zapadu. Prihvatanjem u drugim krajevima, izvan Rima, tijekom vremena ponegdje gubi pokornički karakter. Vrijeme u koje se Litania maior slavi i dalje je zgodno, dakle početak proljeća i poljodjeljskih radova, kojega prati molitva za dobru sjetvu i dobar urod, u pretežno poljodjeljskim društvima. Zato će imati i više nego snažan prijem i odjek. Nije neobično što se u mnogim krajevima van Rima, gubio pokornički te naglašavao slavljenički vid, uostalom, izvan Rima tome je vjerojatno doprinijelo i vazmeno vrijeme, kao i slavlje kvatrenih tjedana, koji su više zadržali

Andrea Mantegna,
Sveti Marko evanđelist, 1450.

Širenjem kršćanstva nije bilo jednostavno tek tako ukloniti svaki poganski običaj, pogotovo onaj koji je duboko bio ukorijenjen u tradiciji i svijesti naroda. Još k tomu, ako je vezan uz životno važna djelovanja, što proizvodnja hrane jest, to je obredu i molitvama davalo još veću važnost i težinu u puku. U četvrtom stoljeću, broj kršćana je narastao, ali nije bilo lako samo maknuti ili čak iskorijeniti stare običaje. Stoga ih se činilo zgodnim preoblikovati, dajući im kršćanski sadržaj, što je učinjeno po svoj prilici za pape Liberija (352. – 366.).

pokornički karakter. U svakom slučaju *Litania maior*, odnosno njen odjek, ili drugačiji načini proslave i danas se mogu slaviti, dapače. Najzornije nam u Crkvi u Hrvata može poslužiti poznati običaj, koji i nije ekskluzivan tj. prisutan samo kod nas: nekoć praktično posvuda, a i danas još uvijek često, pogotovo u seoskim sredinama, imamo blagoslov polja na blagdan sv. Marka evanđelista 25. travnja. *Red Euharistijskih procesija, Kvatri i Prosnih dana* u uvodnom dijelu odsjeka *Bogoslužje prosnih dana* veli: »Budući da se u nekim našim krajevima održava i procesija na Markovo i proljetni blagoslovi polja, koji su istog smisla kao i slavlja Prosnih dana, može se ovaj obred upotrijebiti i u tim svečanostima«. Iz aktualne pastoralne perspektive stoga imamo jedan obred za dvije proslave, različite u postanku, ali sličnoga, dapače istoga smisla.

Litaniae minores

Za razliku od *Litania maior*, *Litaniae minores* nisu rimskoga, već galskoga porijekla. Pripisuju se sv. Mamertu (*Mamertus*), biskupu Vienne u jugoistočnoj Galiji. Njihov začetak je prema sv. Grguru Tourskom »dramatičniji« od *Litania maior*. Nakon potresa i »drugih nevolja« (vjerojatno naknadne posljedice potresa) koje su zadesile taj kraj, biskup Mamert je, kako Grgur Tourski svjedoči »pred Uzašašće Gospodinovo u plaću i žalosti započeo s narodom trodnevni post«. Uz to su obilazili u pokorničkoj procesiji i neke crkve u gradu i njegovoj okolici. Iako su prema nekim izvorima slične procesije postojale u Galiji i ranije, ipak nisu bile organizirane kao ova, niti su prihvaćene od puka. Bilo radi dramatičnosti ili možda i same bolje organizacije nego eventualne ranije procesije, ova se procesija ustalila. Već kroz 6. stoljeće nalazimo ju po praktično cijelom Franačkom carstvu. Crkvena sinoda u Orleansu 511. propisuje *Litaniae minores* obveznima po cijelom franačkom carstvu. Tri dana prije Uzašašća čak ni robovi ne smiju raditi (!). A u to doba *Litaniae minores* počinju se nazivati i *Rogationes*, od čega je došao i hrvatski izraz Prosnih dani, kojim je kako rekospo danas u pastoralnom kontekstu pa i obrednom obuhvaćena i *Litania maior*. Da su *Litaniae minores* prihvaćene, svjedoči i sv. Cezarije iz Arlesa kad piše da ta tri dana slavi Crkva *po svemu svijetu*. Cezarije ovdje pod svijetom očito misli na prostore koje u to doba obuhvaća Franačko carstvo: prije 7. i 8. stoljeća *Litaniae minores* nisu prisutne u Rimu, kao ni u područjima današnje Njemačke, izuzev zapadnih i jugozapadnih dijelova. Od tada, pogotovo nakon 8. stoljeća, *Litaniae minores*, *Rogationes*, tj. Prosnih dani, pojavljuju se u liturgijskim knjigama svih važnijih crkava, napose katedralnih. Prihvaćene su od puka pa su postale jedno od važnijih liturgijskih proslava. Mada je u određenim krajevima bilo i dodataka koji su graničili s magijom i poganštinom, ipak je liturgijsko slavlje bilo jako ukorijenjeno toliko da su i civilne vlasti imale obvezu sudjelovati: to svjedoče i neki srednjovjekovni statuti gradova i komuna.

Liturgijska impostacija

Stari liturgijski izvori redovito na temelju spominjanih sakramentarâ, donose liturgijske obrasce za oba slavlja. Često u njima nalazimo jednake molitve, što nam implicitno govori da je njihov smisao već u srednjem vijeku shvaćan i doživljen praktično jednako. Pokornički je element naglašen pojmovljem što je očito u uvodnom zazivu molitve *Ad pontem olbi* iz obrasca *Litania maior* u GrH br. 468: »Parce, Domine, quæsumus, parce populo tuo... Poštedi, Gospodine molimo, poštedi svoj narod...« Jednako shvaćanje smisla obaju slavlja preuzima i Tridentiski misal. Obrasci mise su jednaki za oba slavlja, i preuzeti su iz GrH. Ostaje naglašen pokornički element pa se u rubrici veli da se u slučaju održavanja ophoda, procesije, Vjerovanje ne govori, čak ni u nedjelju. Vidljivo je doduše da je procesija tada već po volji, dakle nije obvezna, već će se prilagođavati pastoralnim okolnostima i kontekstu.

Sv. Mamerto (11.V.),
kip u katedrali Sv. Mauricija
u Vienne (Francuska)

Blagoslov i zahvala za plodove ljudskoga rada

Polazeći od uputa *Općih načela o liturgijskoj godini i kalendaru*, ondašnja Biskupska konferencija Jugoslavije izdala je već spomenuti obrednik *Red Euharistijskih procesija, Kvatri i Prosnih dana*. U odjeljku o bogoslužju Prosnih dana među ostalim napominje se da molitveno bogoslužje »treba da spontano izraste iz života, tj. da bude poticaj i kruna šireg kršćanskog nastojanja u ostvarivanju vjere i ljubavi kroz ljudski rad kao izraz suradnje u Božjem djelu stvaranja i kao izraz solidarnosti i služenja braći, na razini mjesne i kršćanske zajednice, naroda i čitave ljudske obitelji na zemlji. Samo će tako ono imati svoj puni smisao«.

Uputa izgleda široka i općenita. Implicitno otkriva neke detalje. Uzimajući u obzir prilike u kojima žive ljudi suvremenoga doba, gdje je silom prilika, u našem narodu, aktualno veći dio u urbanim područjima (većim ili manjim), a manji u ruralnim, tj. seoskim, nakana je proširiti molitvu ne samo za dobar urod, već uopćiti za sve plodove ljudskoga rada. Daljnja pojašnjenja u uputama vele da bi svećenik koji predslavi, trebao »naglasiti kršćanski značaj onoga područja ljudskoga rada koji je za određenu zajednicu značajan, ne zanemarujući dakako ni drugih područja, kako bi se osjetila komplementarnost svega ljudskog djelovanja i molitvena povezanost ljudi svih zanimanja.« U nastavku su praktične upute o obrednoj strukturi u slučajevima kada ima i kada nema procesije ili ophoda. Prije ophoda predloženo je čitanje jednoga od četiriju evanđeoskih ulomaka (*Mt 7,7-12; Mk 11,22-25; Lk 12,22-31; Iv 15,1-8*) koji govore o ustrajnosti i plodovima usrdne molitve. Dinamika liturgijskog slavlja potom uključuje litanije (pjevane ili samo recitirane),

Jules Breton,
Blagoslov žita, 1857.

Čovjekove sposobnosti kojima dolazi do ploda su dar Božji. Tu su i vanjske okolnosti, na koje često čovjek nema utjecaja, već samo Stvoritelj.

koje kada nema procesije mogu biti i na početku mise, u kojoj se tada ispušta pokajnički čin. Rubrike dalje upućuju da se na »prikladnom mjestu prekidaju litanije te se izmole sljedeće molitve«, s kojima će i slavlje završiti. U litanijama je moguće izabrati jednu od triju grupa prikladnih zaziva. U seoskim ruralnim sredinama moli se blagoslovna molitva, a moguće je prema rubrikama dodati i još jednu molitvu pogotovo tamo »gdje ima vinograda«. Nakon toga se na selu, polju, usjevi mogu poškopiti blagoslovljenom vodom i okaditi, te se potom litanije nastavljaju i kreće se prema crkvi gdje se slavi misa koju svećenik odmah počinje Zbornom molitvom. Misni obrasci nisu uniformirani kao raniji. Predloženi su obrasci iz Prigodnih misa, za posvećenje ljudskoga rada, što se čini praktičnim i u gradskim i seoskim sredinama; potom za sjetvu, naravno više za seoske sredine, Za gladi ili za gladne, Za kišu, Za vedrinu, Za lijepo vrijeme, U svakoj potrebi. Širina izbora daje svećeniku, a i zajednici koja slavi dosta mogućnosti koje se mogu prilagoditi za svaku potrebu.

Što se tiče spomenutih završnih molitvi, Uvodne napomene u Bogoslužju Prosnih dana, na temelju tradicije vele da su molitve »za uspjeh poljoprivrednih radova u seosko ratarskim sredinama i danas obljubljene«. Dakle te su molitve prvotno prilagođene zemljoradničkom kontekstu. To je vidljivo iz pojmova korištenih u molitvama: *povoljni zrak i kiša, plodna zemlja, istočnjak i južnjak* (vjetar!). Držimo da se tu radi i o praktičnim pastoralnim razlozima. Ali u nastavku napomena se vidi da nisu isključive: »u urbanim sredinama mogu biti dobrodošla prilika za kršćansko vrednovanje ljudskoga rada i za razvijanje solidarnosti s braćom u nevoljama«. Praktična napomena, radi koje bi, držimo i radi liturgijske dinamike dobro došla i molitva prilagođena gradskom, urbanom kontekstu, koja ipak u obredniku nije predviđena. U većim urbanim sredinama na pastoralnom planu nešto je teže organizirati

ophode, a u seoskim sredinama to je još uvijek lakše. Konačno, zaključne rubrike upućuju da se misni obrasci izaberu po pastoralnim kriterijima. Dok, naravno, za seoske sredine ostaje naglašen poljodjelski element, za urbane sredine vjerojatno je najprikladniji obrazac za posvećenje ljudskog rada. Prikladnost obrazaca i njihov izbor naravno ovisi o životnom i pastoralnom kontekstu. Ako su osjećaj i želja za posvetu rada i plodova spontano izrasli iz kršćanske zajednice na bilo kojem mjestu, molitva i rad donose plodove, kako Gospodin u evanđelju veli stotruk, šezdesetotruk ili tridesetotruk (usp. Mt 13,8). Nekada veći, nekada i manji. Zaključimo jednostavno: čovjekov rad jest bitan, i bez njega nema ploda. Prosn dani i danas, bilo da su naslonjeni na tradiciju Litania maior, ili Litanie minores, vjernicima održavaju svijest da sve primamo od Gospodina. Čovjekove sposobnosti kojima dolazi do ploda su dar Božji. Tu su i vanjske okolnosti, na koje često čovjek nema utjecaja, već samo Stvoritelj. Zajedno dovode do spoznaje i obredno uobličene i molitvene zahvale u svijesti da svaki plod poštenoga ljudskoga rada donosi blagoslov i pojedincu i zajednici. ■

LITURGIJSKI KALENDAR

RUJAN

3 N DVADESET I DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU

4 P Svagdan: 1Sol 4,13-18; Ps 96,1.3-5.11-13; Lk 4,16-30

5 U Svagdan: 1Sol 5,1-6.9-11; Ps 27,1.4.13-14; Lk 4,31-37

6 S Svagdan: Kol 1,1-8; Ps 52,10-11; Lk 4,38-44

7 Č **Sv. Marko Križevčanin**, prezbiter i mučenik, *spomendan*; od dana: Kol 1,9-14; Ps 98,2-6; Lk 5,1-11

8 P **ROĐENJE BLAŽENE DJEVICE MARIJE**, *blagdan*; vl.: Mih 5,1-4a (ili: Rim 8,28-30); Ps 13,6; Mt 1,1-16.18-23

9 S Svagdan *ili: Sv. Petar Claver, prezbiter*; Kol 1,21-23; Ps 54,3-4.6.8; Lk 6,1-5

10 N DVADESET I TREĆA NEDJELJA KROZ GODINU

11 P Svagdan: Kol 1,24 – 2,3; Ps 62,6-7.9; Lk 6,6-11

12 U Svagdan *ili: Presveto Ime bl. Dj. Marije*; Kol 2,6-15; Ps 145,1-2.8-11; Lk 6,12-19

13 S **Sv. Ivan Zlatousti**, biskup i crkveni naučitelj, *spomendan*; Kol 3,1-11; Ps 145,2-3.10-13b; Lk 6,20-26

14 Č **UZVIŠENJE SVETOGA KRIŽA**, *blagdan*; vl.: Br 21,4b-9 (ili: Fil 2,6-11); Ps 78,1-2.34-38; Iv 3,13-17

15 P **Bl. Djevica Marija Žalosna**, *spomendan*; vl.: Heb 5,7-9; Ps 31,2-6.15-16.20; Iv 19,25-27 (ili: Lk 2,33-35)

16 S **Sv. Kornelije**, papa, i **Ciprijan**, biskup, mučenici, *spomendan*; 1Tim 1,15-17; Ps 113,1-5a.6-7; Lk 6,43-49

17 N DVADESET I ČETVRTA NEDJELJA KROZ GODINU

18 P Svagdan: 1Tim 2,1-8; Ps 28,2.6b-9; Lk 7,1-10

19 U Svagdan *ili: Sv. Januarije, biskup i mučenik*; 1Tim 3,1-13; Ps 101,1-3.5-6; Lk 7,11-17

20 S **Sv. Andrija Kim Taegon**, prezbiter, **Pavao Chong Hasang** i **drugovi**, mučenici, *spomendan*; od dana: 1Tim 3,14-16; Ps 111,1-6; Lk 7,31-35

21 Č **SV. MATEJ**, apostol i evanđelist, *blagdan*; vl.: Ef 4, 1-7.11-13; Ps 19, 2-5; Mt 9, 9-13

22 P Svagdan: 1Tim 6,2c-12; Ps 49,6-10.17-20; Lk 8,1-3

23 S **Liturgija kvatri**; Prigodna čitanja (str. 10.-27.), Fil 3,8-14; Ps 40,2.4ab.7-10.12; Lk 5,1-11

24 N DVADESET I PETA NEDJELJA KROZ GODINU

25 P Svagdan: Ezr 1,1-6; Ps 126,1-6; Lk 8,16-18

26 U Svagdan *ili: Sv. Kuzma i Damjan, mučenici*; Ezr 6,7-8.12b.14-20; Ps 122,1-5; Lk 8,19-21

27 S **Sv. Vinko Paulski**, prezbiter, *spomendan*; od dana: Ezr 9,5-9; Otpj. pj.: Tob 13,2.4.6-8; Lk 9,1-6

28 Č Svagdan *ili: Sv. Većeslav, mučenik; ili: Sv. Lovro Ruiz i drugovi, mučenici*; Hag 1,1-8; Ps 149,1-6a.9b; Lk 9,7-9

29 P **SV. MIHAEL, GABRIEL I RAFAEL**, arkandeli, *blagdan*; vl.: Dn 7, 9-10.13-14 (ili: Otk 12,7-12a); Ps 138,1-5; Iv 1,47-51

30 S **Sv. Jeronim**, prezbiter i crkveni naučitelj, *spomendan*; od dana: Zah 2,5-9a.14-15a; Otpj. pj.: Jr 31,10-12ab.13; Lk 9,43b-45

Dvadeset i druga nedjelja kroz godinu

3. rujna 2023.

ULAZNA PJESMA

Smiluj mi se, Gospodine,
jer povazan vapijem k tebi.
Jer ti si, Gospodine, dobar i
rado praštaš, pun si ljubavi
prema svima koji te zazivaju.
(Ps 86,3.5)

ZBORNA MOLITVA

Silni Bože, što god je dobro,
od tebe je. Usadi nam u srce
ljubav prema tebi, umnoži
nam vjeru, odgoji u nama
što je dobro i budnim okom
čuvaj što si odgojio.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine,
nek nam ova žrtva
uvijek donosi blagoslov.
Što nam vanjski znakovi
kažu, nek ostvari snaga
tvoga Duha.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

O kako je velika,
Gospode, tvoja dobrota,
koju čuvaš za one
koji te se boje.
(Ps 31,20)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, blagovali smo
kruh s nebeskog stola.
Molimo te, po ovoj gozbi
ljubavi potakni nam srce
da ti služimo u svojoj braći.
Po Kristu.

Prvo čitanje Jr 20,7-9

Riječ mi Gospodnja postade na ruglo.

Čitanje Knjige proroka Jeremije

Ti me, Gospodine, zavede, dadoh se zavesti, nadjačao si me i svladao me. A sada sam svima na podsmijeh iz dana u dan, svatko me ismijava. Jer kad god progovorim, moram vikati, naviještati moram: »Nasilje! Propast!« Doista, riječ mi Gospodnja postade na ruglo i podsmijeh povazdan. I rekoh u sebi: neću više na nj misliti niti ću govoriti u njegovo ime. Al tad mi u srcu bi kao rasplamtjeli oganj, zapretan u kostima mojim: uzalud se trudih da izdržim, ne mogoh više.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 63,2-6.8-9

Pripjev: Tebe žeda duša moja,

Gospodine, Bože moj!

O Bože, ti si Bog moj:

gorljivo tebe tražim;

tebe žeda duša moja, tebe želi tijelo moje,
kao zemlja suha, žedna, bezvodna.

U svetištu sam tebe motrio
gledajući ti moć i slavu.

Ljubav je tvoja bolja od života,
moje će te usne slaviti.

Tako ću te slaviti za života,

u tvoje ću ime ruke dizati.

Duša će mi biti kao sala i mrsa sita,
hvalit ću te klinktavim ustima.

Ti postade meni pomoć,
kličem u sjeni krila tvojih.

Duša se moja k tebi privija,
desnica me tvoja drži.

Drugo čitanje Rim 12,1-2

Prikažite svoja tijela za žrtvu živu.

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Rimljanima

Zaklinjem vas, braćo, milosrđem Božjim: prikažite svoja tijela za žrtvu živu, svetu, Bogu milu – kao svoje duhovno bogoslužje. Ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti da možete razabirati što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno.

Riječ Gospodnja.

Niccolò Frangipane, *Isus nosi križ*, 1574.

Pjesma prije Evanđelja usp. Ef 1,17-18

Otac Gospodina našega Isusa Krista prosvjetlio nam oči srca da upoznamo koje li nade u pozivu našem!

Evanđelje Mt 16,21-27

Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe.

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme:

Poče Isus upućivati učenike kako treba da pođe u Jeruzalem, da mnogo pretrpi od starješina, glavara svećeničkih i pismoznanaca, da bude ubijen i treći dan da uskrsne.

Petar ga uze na stranu i počeo odvrćati:

»Bože sačuvaj, Gospodine!

Ne, to se tebi ne smije dogoditi!«

Isus se okrene i reče Petru:

»Nosi se od mene, sotonu! Sablazan si mi jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko!«

Tada Isus reče svojim učenicima:

»Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom.

Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga, a tko izgubi život svoj poradi mene, naći će ga. Tâ što će koristiti čovjeku ako sav svijet stekne, a životu svojemu naudi? Ili što će čovjek dati u zamjenu za život svoj? Doći će, doista, Sin Čovječji u slavi Oca svoga s anđelima svojim i tada će naplatiti svakomu po djelima njegovim.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	83	Smiluj mi se Gospode
ili	228.1	Po obećanju
Otpjevni psalam:	107	Tebe žeda
Prinosna:	228.2	Nekad na križu
ili	VI	Izvore vode žive
Pričesna:	242	O sveta gozbo
	245	Moj Isuse
	719	Puna je zemlja
Završna:	175	O Srce Sina Božjega

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, nebeski Otac nas potiče da prihvaćamo njegovu svetu volju kako bi nas svojom ljubavlju preobrazio i pripremio za svaku životnu kušnju, stoga mu se ponizna srca utecimo prošnjama:

1. Krist je spremno prihvatio križ koji vodi spasenju svijeta. Daruj svojoj Crkvi hrabrost da slijedi Kristov primjer te bude uzor požrtvornosti i sebedarja u svijetu, molimo te.
2. Svećenici su prihvatili tvoj poziv da te izbliza slijede. Daj da nas, poput Krista, uvijek opominju na grešnost ljudskog razmišljanja te upućuju na put vjere i povjerenja u tebe, molimo te.
3. Svijet svakoga dana nudi mnoštvo primamljivih ponuda za lagodan i bezbrižan život. Daj da mu se ne suobličujemo, već svu svoju pamet usmjerimo na uzdizanje svoga duha k tebi, molimo te.
4. Prihvaćanje teškoća svakodnevice, uz vršenje djela milosrđa, vodi nas prema vječnosti. Daruj nam snage svakoga dana iznova izabirati tvoj put za nas te, unatoč križevima, ne posustajati, molimo te.
5. Naši dragi pokojni trebaju tvoje neizmerno milosrđe. Smiluj im se poradi svih grijeha, a vječnošću u tvome kraljevstvu nagradi svako njihovo dobro djelo, molimo te.

Nebeski Oče, želimo te neprestano slijediti prihvaćajući životni križ koji si nam namijenio. Učini nas zahvalnima za svaki tvoj zahvat u našim životima te ustrajnim u traženju ispravnoga puta unatoč svim nedaćama koje nas mogu snaći. Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Saka hiža ima križa, a negdo celu cirkvu

Svima nama je dobro poznata narodna poslovice »saka hiža ima križa, a negdo celu cirkvu«. I dok na prvu ovo uvijek zvuči tako realno, bez križa je ljudski život nezamisliv. Međutim, križ je sastavni dio vjerničkog života i onaj tko misli da živi bez križa sličan je Petru iz današnjeg evanđelja kojega Isus snažno opominje: »Nosi se od mene jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko!«

Prorokov križ

Ispovijest proroka Jeremije kao da svojim rječnikom izriče protest protiv Gospodina. Snažnim slikama prorok podsjeća na odlučujući trenutak svoga života, a to je njegov poziv. Toga dana, kaže da ga je Gospodin zaveo (*Jr* 20,7). Glagol »zavesti« (oblik piel glagola *patah* = uvjeriti, prevariti) svojim značenjem opisuje da je netko nekoga sebi privukao i navezao na sebe, koristeći lažna obećanja i prijetnje. Upravo ovim glagolom prorok opisuje svoj poziv (usp. *Jr* 1,6-8.17-19), predstavljajući ga metaforički kao podmukli poziv praćen obećanjima na koja je podlegao ne znajući što ga čeka. Jeremija je shvatio dramatičnu situaciju prihvaćenog poziva tek kasnije kada je mogao prepoznati posljedice svog proročkog navještaja: »A sad sam svima na podsmijeh iz dana u dan...« (r. 7b-8). Snagom povjerenog poslanja prorok mora naviještati samo dvije riječi u kojima se nalazi sva njegova poruka: »Nasilje! Propast!« (heb. *hāmās wāšōd*). U početku svog navještaja prorok je obescijenjen i ismijavan jer naviješta priče koje se neće ostvariti, dok kasnije biva vrijeđan kao izdajnik domovine, kao onaj koji obeshrabruje narod. Jedina prorokova reakcija je odbijanje poslanja (r. 9a). Jeremija ne želi više govoriti u Božje ime, ali opet u svoj ironiji shvaća kako je to nemoguće (r. 9b). Prorokova unutarnja borba (=njegov križ) završava odlukom

prihvatanja poslanja, iako tegobnog, da se u potpunosti posveti navještaju radi dobra svog naroda, osobno prihvaćajući patnje koje dolaze zbog grijeha naroda.

Zašto prihvatiti križ?

Teško je biti u koži proroka Jeremije, ali Pavao je danas jasan i govori da se vjernici ne trebaju suobličavati ovome svijetu, nego se trebaju obnavljati kako bi razabrali Božju volju (*Rim* 12,2). Prema rabinskoj terminologiji »ovaj svijet« oprečan »budućem svijetu« je trenutačni grešan svijet koji je Pavao opisao u prvim poglavljima poslanice (usp. *Rim* 1,18–3,8). Vjernici trebaju izbjegavati »suobličavanje« (gr. *syn-shēmatizomai*) ovom svijetu, dakle uzimanje sheme, mentaliteta ovog svijeta. Da bi to učinili ne trebaju izaći iz svijeta, nego se prepustiti promijeni (gr. *metamorphoomai*) obnavljanjem svoje pameti, stvarajući tako mogućnost razabiranja što je Božja volja koja se sastoji u onome što je »dobro, Bogu milo i savršeno« (usp. *Ps* 19,8-9). Božja volja se ne odražava u odredbama koje uređuju zajednički život, nego u dobru određenom ljudskim razumom koji je osvijetljen vjerom.

Križ u svakodnevi

Zabrinjavajuće je i vrlo ozbiljno kada se nasljeđuje samo sadašnji mentalitet, dominantna kultura, često porobljena od strane moćnika. Slijede se samo modni trendovi, medijski poticaji, svjetovni stil život i tako se svatko odriče vlastitih misli, svoje savjesti, važnih i temeljnih stvari našeg života. Isus stoga podsjeća i predbacuje Petru: »Nije ti na pameti što je Božje, nego što je ljudsko«.

Kao da smo u strahu da budemo kao osviješteni ljudi, kao pravi kršćani. A biti kršćanin znači biti drugačiji, nov, alternativan, istinski dubok i vjerodostojan. Isus

zato i govori: »U svijetu ste, ali niste od svijeta« (usp. *Iv* 15,18-19). Postoji prekrasan dokument *Pismo Diognetu* koji opisuje život prvih kršćana i donosi upravo ove izraze: »Kršćani se ne razlikuju od ostalih ljudi ni područjem gdje stanuju, ni jezikom, ni načinom života. Ne žive u svojim vlastitim gradovima, ne služe se nekim neobičnim jezikom, ne provode neki osobiti život. Nastavjući grčke i barbarske gradove, gdje je koga sudbina postavila, prihvaćajući svagdje domaće običaje u odijevanju, hrani i uopće načinu života, oni žive i time predlažu izvanredan i po jednodušnom mišljenju svih nevjerojatan način života. Žive u vlastitoj domovini, ali kao došljaci. Kao građani s ostalima imaju sve zajedničko, a sve trpe kao tuđinci. Svaka im je tuđa pokrajina domovina, a svaka domovina tuđina. Žene se kao i ostali i rađaju djecu, ali ne odbacuju još nerođene djece. Imaju zajednički stol, ali ne i postelju. U tijelu su, ali ne žive po tijelu. Provode život na zemlji, ali na nebu imaju domovinu. Pokoravaju se izglasanim zakonima, a načinom svoga života nadvisuju zakone. Ljube sve, a svi ih progone. Preziru ih i osuđuju. Ubijaju ih, a oni oživljavaju. Siromasi su, a obogaćuju mnoge. U svemu oskudijevaju, a svime obiluju. Sramote ih, a oni i u sramoti doživljavaju slavu. Izruguju im dobar glas, a svjedoče o njihovoj pravednosti. Vrijeđaju ih, a oni blagoslivljaju. Ponižavaju ih, a oni iskazuju čast. Kad dobro čine, kažnjavaju ih kao zločince. Dok podnose kaznu, raduju se kao da oživljavaju.«

Pozvani smo živjeti u društvu i to ne možemo izbjeći, ali trebamo kao kršćani prepoznavati i vrednovati pozitivne stvari društva i kulture, a ne nasljedovati kulturu svjetovnosti. Nasljedovati Isusa uz riječi: »hoće li tko za mnom« i »neka ide za mnom« pretpostavlja dva uvjeta: odreći

Raffaello Santi da Urbino, *Isus nosi križ*, 1516.

se samoga sebe i uzeti vlastiti križ. Odricanje samoga sebe sastoji se u potpunom raspoloženju da zajedno s Isusom učenik služi kraljevstvu nebeskome. Na ovo se nadovezuje i oponašanje nošenja Isusova križa. U nasljedovanju bitna je činjenica da se ono opisuje kao spašavanje koje označava gubitak te kao gubitak koji predstavlja pronalazak, spasenje. Jer ništa na svijetu ne vrijedi više od života koji je s Isusom posvećen služenju Kraljevstva. U tome je nekad potrebno i riskirati.

Život je lijep kada je izgrađen na predanosti, u odgovornosti svojih dužnosti: to je križ o kojem Isus govori. Život se u potpunosti ostvaruje kada je življen kao ljubav, dar, dijeljenje, traženje dobra za druge, a ne u sebičnosti: to je onaj »gubitak vlastitog života« o kojem Isus govori.

Andelo Maly

Rođenje Blažene Djevice Marije

8. rujna 2023.

ULAZNA PJESMA

Radosno svetkujemo
Rođenje blažene Marije
Djevice: iz nje se rodilo
Sunce pravde, Krist, Bog naš!

ZBORNA MOLITVA

Gospodine, obdari nas
nebeskom milošću:
rođenjem Isusovim iz
Djevice počelo je naše
spasenje; daj da nam
blagdan njezina Rođenja
učvrsti mir.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Pomoglo nam, Gospodine,
čovjekoljublje tvoga Sina.
Rođenjem od Djevice on
Majčina djevičanstva nije
umanjio nego posvetio:
nek nas oslobodi krivice
da ti omili dar naš žrtveni.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Evo, Djeвица će začeti Sina,
on će spasiti narod svoj
od grijeha. (Iz 7,14; Mt 1,21)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, svoju si Crkvu
okrijepio svetim otajstvima.
Daj da se raduje zbog
rođenja Djevice Marije,
jer je ono svemu svijetu
nada i zora spasenja.
Po Kristu.

Prvo čitanje Rim 8, 28-30

Koje Bog predviđje, te i predodredi

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Rimljanima
Braćo!

Znamo da Bog u svemu na dobro surađuje
s onima koji ga ljube,
s onima koji su odlukom njegovom pozvani.
Jer koje predviđje, te i predodredi
da budu suobličeni slici Sina njegova
te da on bude prvorođenac među mnogom braćom.
Koje pak predodredi, te i pozva;
koje pozva, te i opravda;
koje opravda, te i proslavi.

Riječ Gospodnja.

Ili: Mih 5,1-4a

Otpjevni psalam Ps 13, 6

Pripjev: Radujem se u Gospodinu, radujem!

Ja se u tvoju dobrotu uzdam,
nek mi se srce raduje spasenju tvome!

Pjevat ću Gospodinu koji mi učini dobro,
pjevat ću imenu Gospodina Svevišnjeg!

Pjesma prije Evandjelja

Sretna li si, Djevice Marijo, i svake hvale predostojna;
iz tebe se rodilo Sunce pravde, Krist Bog naš!

Evandjelje Mt 1,1-16.18-23

Čitanje svetog evandjelja po Mateju

Rodoslovlje Isusa Krista, sina Davidova, sina Abrahamova:

Abrahamu se rodi Izak. Izaku se rodi Jakov.

Jakovu se rodi Juda i njegova braća.

Judi Tamara rodi Peresa i Zeraha. Peresu se rodi Hesron.

Hesronu se rodi Ram. Ramu se rodi Aminadab.

Aminadabu se rodi Nahšon. Nahšonu se rodi Salma.

Salmi Rahaba rodi Boaza. Boazu Ruta rodi Obeda.

Obedu se rodi Jišaj. Jišaju se rodi David kralj.

Davidu bivša žena Urijina rodi Salomona. Salomonu se rodi

Roboam. Roboamu se rodi Abija. Abiji se rodi Asa. Asi se rodi

Jozafat. Jozafatu se rodi Joram. Joram se rodi Ahazja.

Ahazji se rodi Jotam. Jotamu se rodi Ahaz.

Ahazu se rodi Ezekija.

Ezekiji se rodi Manaše. Manašeu se rodi Amon.
Amonu se rodi Jošija. Jošiji se rodi Jehonija i njegova
braća u vrijeme progonstva u Babilon.

Poslije progonstva u Babilon Jehoniji se rodi Šealtiel.
Šealtielu se rodi Zerubabel. Zerubabelu se rodi Abiud.
Abiudu se rodi Elijakim. Elijakimu se rodi Azor.
Azoru se rodi Sadok. Sadoku se rodi Akim.
Akimu se rodi Elijud. Elijudu se rodi Eleazar.
Eleazaru se rodi Matan. Matanu se rodi Jakov.

Jakovu se rodi Josip, muž Marije,
od koje se rodio Isus koji se zove Krist.

Rođenje Isusa Krista zbilo se ovako. Njegova majka
Marija, zaručena s Josipom, prije nego se sastadoše,
nađe se trudna po Duhu Svetom. A Josip, muž njezin,
pravedan, ne htjede je izvrnuti sramoti,
nego naumi da je potajice napusti.

Dok je on to snovao, gle, anđeo mu se Gospodnji ukaza
u snu i reče: »Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi
Mariju, ženu svoju. Što je u njoj začeto,
doista je od Duha Svetoga. Rodit će sina,
a ti ćeš mu nadjenuti ime Isus
jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih.«

Sve se to dogodilo da se ispuni
što Gospodin reče po proroku:

Evo, Djeвица će začeti i roditi sina i nadjenut će mu se
ime Emanuel – što znači: S nama Bog.

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	568.2	Radosno svetkujmo
ili	600	Zdravo Djevo čista
Otpjevni psalam:	ŽV 9/2006	Radujem se
Prinosna:	230	Darove prinesite
Pričesna:	244	Odzivam se Isuse
	185	O Isuse, nebesa sjaj
	572	Pjevajte Gospodinu
Završna:	769.1 i 6	Svi u glas
ili	616	Ljiljane bijeli

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, s pouzdanjem se utecimo
Ocu vječnome koji nam je rođenjem Dje-
vice Marije otvorio vrata svoje vječnosti
te nam u njoj daruje primjer istinskog
predanja njegovoj providnosti:

1. Marijinim je rođenjem započelo tvoje
djelo spasenja svijeta. Daj da Crkva
neprestano časti primjer Marijina
svetog života i u svemu se trudi naslje-
dovati njezin put poniznosti, molimo te.
2. Marija je puna povjerenja pristala
izvršiti tvoju svetu volju. Daj da njezin
majčinski zagovor uvijek prati papu,
biskepe i svećenike na putu izvršenja
povjerenog im poslanja, molimo te.
3. Marija je spremno prihvaćala svaki
tvoj zahvat u njezinom životu. Učvrsti
nam vjeru i daj da se odvažimo živjeti
svetost na koju nas pozivaš, molimo te.
4. Kristovu su rođenju prethodile gene-
racije ljudi koji su izabirali život. Podari
nam neizmjernu zahvalnost za sve
naše pretke, osobito one najbliže koji
su nas odgojili u vjeri, molimo te.
5. Marija je po tjelesnom usnuću uzne-
sena na nebo dušom i tijelom. Obazri
se na njezin zagovor grešnika i duše
naših pokojnih po njemu uvedi u svoje
nebesko kraljevstvo, molimo te.

Oče vječni, dok častimo rođenje Djevice
Marije, zahvaljujemo ti za svaki dar
kojim si je obdario, a nama u njemu
darovao primjer svetosti. Daj da i dalje u
njezinoj poniznosti pronalazimo nadah-
nuće za svoj vjernički život i djelovanje
za spasenje duše.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Vrijediš više

Što bi dijete koje si bio reklo o čovjeku koji su postao? Ovo pitanje koje sam čuo prije desetak godina duboko mi se utisnulo u srce i od tada ga ne prestajem prebirati. Najveće unutarnje borbe koje prolazimo tiču se upravo pokušaja ispravnog interpretiranja naše prošlosti, življenja sadašnjosti punim plućima unatoč izgubljenim bitkama te koračanja prema budućnosti oslobođeni od paralizirajućih strahova. Pred nama ostaje izbor. Prva opcija je naučiti iz pogrešaka i hodati po strahovima podloživši ih pod noge. Druga opcija jest dopustiti da oni interpretiraju naš život i krađu nam radost. Ponešto o tome može nas naučiti današnji blagdan Rođenja Blažene Djevice Marije koji je uz rođenje Isusa Krista i rođenje Ivana Krstitelja treći rođendan koji slavimo u Katoličkoj Crkvi.

Evandjelje ne govori o rođenju Marije

Evandeoski izvještaj započinje dugim rodoslovljem koje nas vodi sve od Abraham do Isusa Krista kako bi se nastavilo s opisom Isusovog rođenja i zaključilo referiranjem na proroštvo o začecu i rođenju Emanuela. Prvo pitanje koje nam se nameće jest zašto na blagdan rođenja Blažene Djevice Marije slušamo evandeoski odlomak o rođenju Isusa Krista? Naime, predaja i dogma o Bezgrješnom začecu govore o onoj koja je u trenutku začeca bila ispunjena Božjom milosti anticipacijom zasluga Isusa Krista. Cjelokupna nit života Marije vodi prema ostvarenju jedne zadaće, a to je da bude Majka onoga koji će biti Emanuel, s nama Bog, i koji će spasiti narod svoj od grijeha njegovih. Realizacija te zadaće započela je navještenjem anđela, a vrhunac bogomaterinstva ostvaren je u rođenju Isusa Krista. Upravo zbog toga danas oslušujemo riječi rodoslovlja.

Pet žena prisutno u rodoslovlju

Uz Mariju u rodoslovlju se nalaze još četiri žene. Kako evandeoski izvještaj navodi, to

su Tamara, Rahaba, Ruta i Batšeba. Ženstvenost ove četiri osobe, iako na različite načine, duboko je ranjena. Tamara je na prevaru učinila preljub sa svojim svekrom kako bi si osigurala budućnost, a Rahaba je bila Kanaanka, neprijateljica Izraela i bludnica. Nadalje, tu je Ruta. Radi se o poganki kojoj umire svekar te odlazi u nepoznatu Judeju osuđena na pabirčenje po poljima bez nade i svijetle budućnosti. Na koncu se nalazi Batšeba, bivša žena Urijina koja čini preljub s kraljem Davidom.

Gotovo je sigurno da barem tri od ove četiri žene bijahu poganke, a sve četiri osobe su s veoma ranjenom prošlošću. Međutim, Bog daje da upravo one, velike grješnice, a ne borbene junakinje izraelskog naroda, poput Rebeke, Sare i Rahele, pripreme put novoj ženi, Mariji. Svijet se između ostaloga sastoji od niza generacija. U tom smislu genealogija nam prikazuje svijet, a kroz ovih pet žena možemo gledati pukotinu ljudske povijesti i njezino zacjeljenje. Povijest tih četiriju žena, odbačenih, ranjenih, nesretnih i zloupotrebljenih, pomaže nam zaviriti u dramu života Blažene Djevice Marije. Kada je Marija začela po Duhu Svetomu, kakvi pogledi su bili usmjereni prema njoj, iako nevinoj i bezgrešnoj? Vjerojatno se radi o jednakim pogledima kao i u prethodne četiri životne priče. Marija je iskusila jaz između onoga što osjeća da jest u Bogu i onoga što drugi misle i govore o njezinom životu. Međutim, nikada nije dopustila da situacije interpretiraju njezin život. Nerijetko se i mi možemo pronaći u tom jazu.

Vrijediš više od tvojih promašaja

Možemo ostati na divljenju Mariji koja je do kraja ostala poslušna Bogu, no to nije dovoljno, jer svatko od nas ima takav poziv – suobličiti se slici Njezina Sina. Prvi korak je prihvatiti otajstvo vlastitoga rođenja unatoč Tamarama, Rahabama, Rutama, Batšebama, tj. pukotinama i ranama u našoj

povijesti. Nitko od nas nije kroz život prošao neokrznut. Mnogo rana smo si zadali sami nerazboritim odlukama i vlastitim grijesima. S druge strane prisutne su i druge osobe koje su nas ranile, jednako kao što smo i mi to činili drugima. Bilo kako bilo, uz nebrojene lijepe trenutke prisutni su i oni bolni, koji na žalost vrlo često postaju glasni i dominantni. Često na svoju prošlost, kakva god bila, gledamo kao na neprijatelja i postaje nam spoticaj. Međutim današnje evanđelje govori ti da nisi zbroj svojih grijeha, da nisi zbroj svojih pogrešaka i svojih padova! Govori ti da vrijediš više! Nije istina da je tvoj život nakupina promašaja! Nije istina da tvoja prošlost treba interpretirati tvoj život! Nije istina da je tvoj život jedan veliki kontinuitet i začarani krug ispunjen Tamarama, Rahabama, Rutama i Batšebama. Nije istina da vrijediš onoliko koliko si u životu postigao i koliko su ti drugi rekli! Nije istina!

Istina jest da Bog čini sve novo i da on ostaje jedini koji može interpretirati tvoj život i pokazati ti koliko vrijediš jer jedino je on išao do kraja i jedino je On smatrao da si vrijedan Njegovog života. Ne boj se i dopusti mu da ti otkrije tvoju vrijednost!

Današnji blagdan ne govori samo o rođenju Blažene Djevice Marije nego i o tvom novom rođenju po Božjoj Riječi. Danas te Gospodin poziva da Njemu prepustiš svoju prošlost jer ti vrijediš više od pukotina i rana svoje prošlosti, bilo da si ih sam u

Francesco Solimena, *Rođenje Blažene Djevice Marije*, 1690.

životu učinio ili ti ih je učinio netko drugi. Tvome životu ne daje smisao razmatranje pukotina, ne daje mu smisao viktimizacija, već razmatranje Isusa koji ima moć sve ozdraviti, prihvaćanje Isusa u život i dopuštanje Njemu da ga definira. Samo otvoreno i ponizno srce spremno je za ovaj korak. Stoga, pitaj se što bi dijete koji si bio reklo o čovjeku koji si postao, ali neka još glasnije budu riječi Onoga koji ti govori da nisi zbroj svojih pogrešaka i da vrijediš više! Ne boj se!

Hrvoje Zouko

Dvadeset i treća nedjelja kroz godinu

10. rujna 2023.

ULAZNA PJESMA

Pravedan si, Gospodine,
i pravi su sudovi tvoji:
učini sluzi svom
po svojoj dobroti.
(Ps 119,137.124)

ZBORNA MOLITVA

Bože, od tebe nam je
spasenje i posinjenje.
Pogledaj svoje sinove i kćeri
koji u Krista vjeruju.
Udijeli im pravu slobodu
i vječnu baštinu.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Bože, izvore pobožnosti i
mira. Molimo te, da ovom
žrtvom tebe iskreno štujemo,
a pričešću tvoga otajstva
postignemo međusobnu
vjernost i jedinstvo.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Kao što košuta žudi
za izvor-vodom,
tako duša moja
čezne za tobom;
žedna mi je duša
Boga, Boga živoga.
(Ps 42,2-3)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, svojom riječju
i svojim jelom daješ nam
hranu i život. Daj da rastemo
u ljubavi po tim dragocjenim
darovima te zaslužimo
vječno zajedništvo s tvojim
Sinom, Isusom Kristom.
Koji živi.

Prvo čitanje Ez 33, 7-9

Ako bezbožnika ne opomeneš, krv njegovu tražit ću iz tvoje ruke.

Čitanje Knjige proroka Ezekielia

Ovo govori Gospodin:

»Tebe sam, sine čovječji,
postavio za stražara domu Izraelovu:
kad čuješ riječ iz mojih usta,
opomeni ih u moje ime.

Reknem li bezbožniku:

'Bezbožniče, umrijet ćeš!' – a ti ne progovoriš
i ne opomeneš bezbožnika
da se vrati od svojega zloga puta,
bezbožnik će umrijeti zbog svojega grijeha,
ali krv njegovu tražit ću iz tvoje ruke.

Ali ako bezbožnika opomeneš
da se vrati od svojega zloga puta,
a on se ne vrati sa svojega puta
on će umrijeti zbog svojega grijeha,
a ti si spasio život svoj.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 95, 1-2.6-9

Pripjev: O da danas glas Gospodnji poslušate,
ne budite srca tvrda!

Dođite, kličimo Gospodinu,
uzvikujmo Hridi, Spasitelju svome!
Pred lice mu stupimo s hvalama,
kličimo mu u pjesmama!

Dođite, prignimo koljena i padnimo nice,
poklonimo se Gospodinu koji nas stvorio!
Jer on je Bog naš, a mi narod paše njegove,
ovce što on ih čuva.

O da danas glas mu poslušate:

»Ne budite srca tvrda kao u Meribi,
kao u dan Mase u pustinji
gdje me iskušavahu očevi vaši,
iskušavahu me premda vidješe djela moja.«

Drugo čitanje Rim 13, 8-10

Ispunjenje Zakona jest ljubav.

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Rimljanima

Braćo: Nikomu ništa ne dugujete, osim da jedni druge ljubite.
Jer tko drugoga ljubi, ispunio je Zakon. Uistinu: Ne čini preljuba!

Ne ubij! Ne ukradi! Ne poželi! I ima li koja druga zapovijed, sažeta je u ovoj riječi: Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga. Ljubav bližnjemu zla ne čini. Punina dakle Zakona jest ljubav.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja 2Kor 5,19

Bog je u Kristu svijet sa sobom pomirio i položio u nas riječ pomirenja.

Evanđelje Mt 18,15-20

Ako te poslušaj, stekao si brata.

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme: Reče Isus svojim učenicima: »Pogriješi li tvoj brat, idi i pokaraj ga nasamo. Ako te poslušaj, stekao si brata. Ne poslušaj li te, uzmi sa sobom još jednoga ili dvojicu, neka na iskazu dvojice ili trojice svjedoka počiva svaka tvrdnja. Ako ni njih ne poslušaj, reci Crkvi. Ako pak ni Crkve ne poslušaj, neka ti bude kao poganin i carinik.

Zaista, kažem vam, što god svežete na zemlji, bit će svezano na nebu; i što god odriješite na zemlji, bit će odriješeno na nebu.

Nadalje, kažem vam, ako dvojica od vas na zemlji jedno-dušno zaištu što mu drago, dat će im Otac moj, koji je na nebesima. Jer gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	220	Gdje god su dvojica
ili	ŽV 9/2012	Pravedan si Gospodine
Otpjevni psalam:	111	Ako danas
Prinosna:	XIV	Evo nas Oče
ili	183.1 i 4	Ti, Kriste, Kralj si vjekova
Pričesna:	247	Uzmite, jedite
	154	Žeđa duša moja
	VIII	Kao što košuta
Završna:	183. 3 i 6	O Kriste mira vladaru
ili	769.1 i 7	Svi u glas

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, iskrenim se molitvama utecimo nebeskom Ocu koji nas poziva na iskrenost prema sebi i drugima da bismo živjeli istinsku svetost:

1. Suživot u Istini i iskrenosti temelj je svakog društva. Daj da tvoja Crkva prije svega njeguje međusobnu ljubav iz koje proizlazi iskrenost, u skladu s tvojom Istinom, molimo te.
2. Svećenici su poučeni tumačenju tvojih zakona i zakona svete Crkve. Daj da uvijek djeluju u skladu s njima te nas uče tvome nauku i opominju na propuste i grijeha, molimo te.
3. Ovih su dana naša djeca i mladi započeli novu nastavnu godinu. Blagoslovi njihov trud i učenje da im bude na korist za budućnost, molimo te.
4. Veliku odgovornost ovih dana preuzimaju i mnogi učitelji i profesori. Budi im na pomoć da nesebično dijele stečeno znanje te pravedno vrednuju postignuća učenika, molimo te.
5. U tvoje se ime i danas okupljamo oko oltara. Budi uz nas i po svojoj nam dobroti iskaži neizmjernu ljubav te nas brani od zla, molimo te.

Oče nebeski, poslušaj ove naše iskrene molitve i po svojoj ih velikoj ljubavi usliši. Daj da u bratskoj opomeni uvidimo vlastitu grešnost i obratimo se, te zajedno s bližnjima djelujemo za spasenje svijeta.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Društvo politički korektnih bez potrebe za korekcijom pogrešaka u susretu s evanđeljem

Biti korektan bez odgovornosti

U društvu koje je kao temeljnu normu djelovanja polako preuzelo krilaticu »biti politički korektan« evanđeoski tekst o korekciji pogrešaka naših bližnjih može zazvučati izuzetno stran (usp. *Mt* 18,15-20). Osim toga, društvo u kojemu živimo izgubilo je već odavno svijest o grijehu te o njegovim razornim učincima na živote ljudi koji nas okružuju. Jer važno je nikoga ne dirati i pustiti ga da živi dokle god se on ne dotiče mene i mogega načina života. Koliko često u pastoralnom radu s ljudima možemo mi svećenici čuti: to se mene ne tiče, on ima svoga oca ili svoju majku, svoga brata i sestru, neka oni vode brigu o njemu. Isti stav bude ubrzo potkrepljen ni više ni manje nego biblijski citatom iz Knjige Postanka gdje na upit gdje ti je brat, Kain odgovara onom čuvenom: Zar sam ja čuvar brata svoga? (usp. *Post* 4,9) A gle čuda, čovjek ga je netom ubio u vlastitoj brizi za bratski život. No, treba li činiti tako? Možemo li jednostavno prelako okretati glavu od tuđih problema i neprestano govoriti kako nismo odgovorni za živote drugih ljudi. Osobito pak ako smo kršćani. Jer ne treba zaboraviti da je evanđelje pisano za ljude koji vjeruju te svoju podlogu ima u vjeri u Isusovu osobu. Tek iz te vjere moguće ga je istinski shvatiti i onda po njemu živjeti.

Izgubljena braća i naši obziri

Evanđelje 23. nedjelje kroz crkvenu godinu stoga želi osvijestiti našu kršćansku odgovornost za braću u istoj vjeri. Jer nije nikakvo čudo da ljudi griješe, no problem je što mi kao zajednica vjernika često pred činjenicom njihova lutalačkog načina života ili stojimo konsternirani ili smo pak oni koji se potihlo podsmjehuju i likuju i to iz više razloga. S jedne strane postoje oni koji su u življenju svoga kršćanstva dosegli pozamašnu

mjeru oholosti da bi im i Kain pozavidio, a s druge strane tu su oni koji su zbog osobnog grešnog života i mnogih nemoralnih čina koje i sami čine dosegli stupanj takve empatije prema braći grešnicima da ih vrlo brzo primaju u svoj krug istomišljenika te se njihovi životi počnu vješto nadopunjavati. Niti jedna od dvije navedene grupe prema biblijskom tekstu evanđelja po Mateju nisu na pravom putu izgrađivanja istinski shvaćene crkvene stvarnosti. Koliko god griješe oni koji bi oholo promatrali svoju braću koja griješe te se smatrali superiornim pojedincima iste zajednice, griješe čini nam se još više oni koji ono što je grijeh ne žele nazvati grijehom te samim time uvredom nanesenom Bogu, braći i duši samoga grešnika. Jer Gospodin nas nije pozvao na nečistoću, nego na svetost (usp. *1Sol* 4,7).

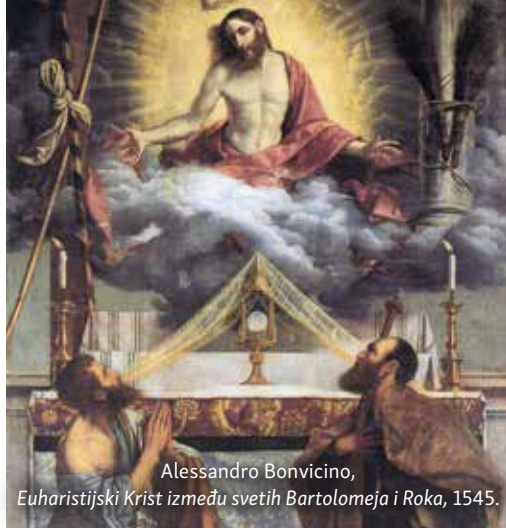
Osobni susret s grešnikom kao put do promjene života

Iz netom navedenih razloga evanđelje (usp. *Mt* 18,15-20) sve nas stavlja pred ispit osobne zrelosti u vjeri. Naime, zrela vjera očitovat će se u korigiranju pogrešaka naše braće. I to blago i s puno ljubavi. Kako će i poslanica Efežanima reći – istinujući u ljubavi! (*Ef* 4,15). Zato je prvi korak prilikom aplikacije čuvenog principa za život kršćanskih zajednica zvan »correctio fraterna« uvijek osobni susret s čovjekom grešnikom. Slušamo stoga u prvome retku današnjeg evanđelja: »Idi i pokaraj ga nasamo«. Ovaj princip od izuzetno je velike važnosti budući da nam kultura u kojoj živimo nalaže nešto sasvim suprotno. Naime, svijet medija i ljudi često željni senzacije te razgrađivanja svega što je crkveno i sveto često vođeni mnoštvom predrasuda prema istoj stvarnosti, nepoznavajući istu, biraju drugi put. Put je to javnog difamiranja grešnika te samim time vrijeđanje njegova dobra glasa

te shodno tome svojevrsnog ubijanja te iste grešne duše. A sam Bog po proroku Ezekielu će reći – Nije meni do smrti bezbožnikove, nego da se odvrti od zla puta svojega i da živi (usp. Ez 33,11).

Teškoća susreta s grešnikom – skriveni razlozi

Susresti brata koji griješi u istinskoj ljubavi i brizi za njega nije niti malo jednostavno. Neki se naravno boje prije svega reakcije. Što će on ili ona reći te kako će to završiti? Isto tako mnogi od nas će prešutno odobravati nečije grijehe samo zato da zadrže tzv. »mir u kući«. Kažemo takozvani jer takav mir nije mir budući da mir počiva na suzvučju počivanja u istome duhu vjere. Na koncu, Isusove riječi o oslobođenju koje dolazi po istini (usp. Iv 8,32) blijede kao loše otisnuti plakat poslije prve prave jesenske kiše. Da, na koncu svega ostaje nam zapitati se kako smo to i učinili na početku našeg promišljanja: zašto ja ne želim korigirati bratove pogreške? Zbog osobne oholosti ili zbog još veće grešnosti? No, ono što fascinira u tekstu iz evanđelja po Mateju je da će tek korekcija koja će biti primljena u istinskom posluhu moći stvoriti istinski bratski odnos. Uviđamo dakle kako je Isusova pouka u evanđelju usmjerena na nešto dublje od tek puke korekcije moga brata. Isus u evanđelju smjera na izgrađivanje istinske crkvene zajednice te stvaranje bratskih odnosa koji će počivati ne na osobnom sviđanju, nego na istinskom hodu u evanđeoskoj istini. No, vrijedi iznova ponoviti – da bi se nekoga korigiralo mora postojati objektivna norma koju bi prijestupnik prekršio. Iz tog razloga su se, u ne tako dalekom XX. st., vodile rasprave o objektivnom moralnom nauku Crkve. Postoji li on ili ne? Postoje li stabilne etičke vrijednosti prema kojima bi se uređivao život jedne kršćanske zajednice ili je moral stvar situacije te okolnosti života koje su nekome išle na ruku, a nekome ne? Jer, kako ćemo nekoga korigirati ako sami ne znamo što je korektno te zašto bi takav način bio istinski korektan? Čini nam se

Alessandro Bonvicino,
Euharistijski Krist između svetih Bartolomeja i Roka, 1545.

ipak da objektivni moral postoji te da grijeh istinski jest sila koja razara naše obitelji i međuljudske odnose te kako je korekcija i dalje nešto na čemu valja graditi naše kršćanstvo budući da je temelj kršćanstva ostati u neraskidivom zajedništvu s Kristom.

Konačni smisao bratske korekcije – zajedništvo s Bogom

Drugi i treći korak puta u korigiranju naše braće u vjeri, ukoliko prvi pokušaj osobnog susreta s bratom u vjeri nije bio uspješan, jest sazivanje dvojice ili trojice svjedoka te potom savjetovanje sa samom Crkvom kako bi se došlo do istinskog rješenja problema. Ukoliko bi i svi netom navedeni koraci bili bezuspješni evanđelje je vrlo odrješito. Osoba koja griješi samu bi sebe na neki način isključila iz zajedništva vjere. Važno je dakle naglasiti činjenicu da je kršćanstvo ponuda te ukoliko ga netko iz bilo kojega razloga ne želi u tome ga treba pustiti. Bog poštuje našu slobodu i u tome se ogleda njegova veličina.

Evanđeoski odlomak na koncu rekapitulira sve ono što je prije bilo rečeno u vidu toga da nam prikazuje smisao korekcije braće i razrješivanja spona grešnosti na zemlji, a to je nebo. Zajedništvo ljudi u vjeri ovdje na zemlji ukoliko je istinsko i doista usmjereno prema Kristu ne može biti bez duhovnih posljedica. Osobe koje već sada na zemlji zbližava istinska vjera i usmjerenost na Krista krasit će jednoga dana neraskidivo zajedništvo u Kristu u zajedništvu sa svetima.

Ivan Benaković

Dvadeset i četvrta nedjelja kroz godinu 17. rujna 2023.

ULAZNA PJESMA

Daj mir, Gospodine,
onima što se u te uzdaju,
da se proroci tvoji pokažu
istiniti. Uslišaj molitve slugu
svojih, Izraela, puka svoga.
(usp. Sir 36,18)

ZBORNJA MOLITVA

Bože,
Stvoritelju i Svedržitelju.
Daj da ti služimo svim srcem
te iskusimo darove
tvoje ljubavi.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine,
usliši nam prošnje i primi
darove. Što svaki od nas
prikazuje tebi na čast,
nek bude na spasenje svima.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Čaša koju blagoslivljamo,
zajedništvo je Krvi Kristove!
Kruh koji lomimo,
zajedništvo je Tijela
Kristova!
(usp. 1Kor 10,16)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, nek nam ova
pričest pronikne duh i tijelo,
da u nama ne prevagne
tjelesna sklonost nego
djelovanje tvoje moći.
Po Kristu.

Prvo čitanje Sir 27,30 – 28,7

*Oprosti nepravdu svojemu bližnjemu, pa kada budeš molio,
grijesi će se tvoji oprostiti.*

Čitanje Knjige Sirahove

Mržnja i srdžba jednako su gnusne i grešan ih čovjek obje u sebi nosi. Tko se osvećuje, njemu se Gospodin osvećuje i dobro pazi na grijehove njegove. Oprosti nepravdu svojemu bližnjemu, pa kad budeš molio, grijesi će se tvoji oprostiti. Ako čovjek goji mržnju na drugoga, kako može od Gospodina tražiti ozdravljenje? Kad s čovjekom sličnim sebi nema milosrđa, kako može moliti se za svoje grijehove? On, koji je sâm od mesa, goji osvetljivost, pa tko će mu oprostiti grijehove? Misli na konac svoj i prestani s mržnjom; sjeti se raspadanja i smrti i vrši zapovijedi. Misli na zapovijedi i ne mrzi na bližnjega i na savez Svevišnjega pa oprosti krivicu.

Riječ Gospodnja.

Pripjevni psalam Ps 103,1-4.8.10-12

*Pripjev: Milosrdan je i milostiv Gospodin,
spor na srdžbu i vrlo dobrotiv.*

Blagoslivljaj, dušo moja, Gospodina
i sve što je u meni, sveto ime njegovo!
Blagoslivljaj, dušo moja, Gospodina
i ne zaboravi dobročinstava njegovih!

On ti otpušta sve grijehove tvoje,
on iscjeljuje sve slabosti tvoje;
on ti od propasti izbavlja život,
kruni te dobrotom i nježnošću.

Jarostan nije za vječna vremena
niti dovijeka plamti srdžba njegova.
Ne postupa s nama po grijesima našim
niti nam plaća po našim krivnjama.

Jer kako je nebo visoko nad zemljom,
dobrota je njegova s onima koji ga se boje.
Kako je istok daleko od zapada,
tako udaljuje od nas bezakonja naša.

Drugo čitanje Rim 14,7-9

Živimo ili umiremo – Gospodinovi smo!

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Rimljanima

Braćo! Nitko od nas sebi ne živi, nitko sebi ne umire. Doista, ako živimo, Gospodinu živimo, i ako umiremo, Gospodinu umiremo. Živimo li dakle ili umiremo – Gospodinovi smo. Ta Krist zato umrije i oživi da gospodar bude i mrtvima i živima.

Riječ Gospodnja.

MOLITVA VJERNIKA

U svojoj ljudskosti često griješimo, ali teško opraštamo. No, istinsko zajedništvo s Ocem ostvarujemo tek po oprostima u kojim nas njegovo milosrđe obuzima i vraća na pravi put, stoga mu se iskrena srca utecimo:

1. Učiš nas da moramo uvijek praštati svojim bližnjima. Daj da tvoja Crkva svijetu pruža primjer istinske ljubavi i međusobnog praštanja, molimo te.
2. Svoje nam neizmerno milosrđe iskazuješ u sakramentu svete ispovijedi po rukama svećenika. Podari im snagu svoga Duha da umiju na ispravan način oblikovati naše misli u skrušenom pokajanju, molimo te.
3. Ovih dana Crkva intenzivno moli za nova svećenička i redovnička zvanja. Osvijesti nam potrebu za svetim pastirima tvojih stada i daj da naša udružena molitva urodi stotruku, molimo te.
4. Molimo i za izgradnju kršćanske mladeži. Daj da spoznaju tvoju neizmernu ljubav i odluče sveto živjeti, pouzdajući se u tvoju pomoć na životnome putu, molimo te.
5. Svaka je duša u ovome svijetu ranjena vlastitim grijesima. Ne daj da naše pokojne preuzme tama grijeha, već im po svome milosrđu oprost i grijeha i uvedi ih u vječno svjetlo, molimo te.

Bože Oče, usliši ove naše molitve i ukloni iz naših srdaca svaku netrpeljivost prema bližnjima te nas ispuni brižnim suosjećanjem i ljubavlju da bismo imali snage opraštati te na taj način izgrađivali ljepši i mirniji svijet.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Pjesma prije Evanđelja Iv 13,34

Zapovijed vam novu dajem, govori Gospodin, ljubite jedni druge, kao što sam ja ljubio vas.

Evanđelje Mt 18,21-35

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme: Petar pristupi Isusu i reče: »Gospodine, koliko puta da oprostim bratu svomu ako se ogriješi o mene? Do sedam puta?« Kaže mu Isus: »Ne kažem ti do sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam.«

»Stoga je kraljevstvo nebesko kao kad kralj odluči urediti račune sa slugama. Kad započe obračunavati, dovedoše mu jednoga koji mu dugovaše deset tisuća talenata. Kako nije imao odakle vratiti, zapovjedi gospodar da se proda on, žena mu i djeca i sve što ima te se podmiri dug. Nato sluga padne ničice preda nj govoreći: 'Strpljenja imaj sa mnom, i sve ću ti vratiti.' Gospodar se smilova tomu sluzi, otpusti ga i dug mu oprostio.

A kad taj isti sluga izađe, naiđe na jednoga svoga druga koji mu dugovaše sto denara. Uхвати ga i stane ga daviti govoreći: 'Vrati što si dužan!' Drug padne preda nj i stane ga zaklinjati: 'Strpljenja imaj sa mnom i vratit ću ti.' Ali on ne htjede, nego ode i baci ga u tamnicu dok mu ne vrati duga.

Kad njegovi drugovi vidješe što se dogodilo, silno ražalošćeni odoše i sve to dojavije gospodaru. Tada ga gospodar dozva i reče mu: 'Slugo opaki, sav sam ti onaj dug oprostio jer si me zamolio. Nije li trebalo da se i ti smiluješ svome drugu, kao što sam se i ja tebi smilovao?' I gospodar ga, rasrđen, preda mučiteljima dok mu ne vrati svega duga. Tako će i Otac moj nebeski učiniti s vama ako svatko od srca ne oprostio svomu bratu.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	ŽV str. 40	Hvala ti što sam stvoren tako čudesno ili	VII	Velik je Gospodin
Otpjevni psalam:	109	Neka te slave narodi, Bože		
Prinosna:	232	Gospodine, primi ili	228.2	Nekad na križu
Pričesna:	243	Sakramentu veličajnom	188	Na Isusov se spomen sam
			139	Obazri se na mene
Završna:	769.1 i 7	Svi u glas		

Bezmjerna mjera opraštanja

U današnjem Evanđelju čitamo o jednom svakidašnjem pitanju koje je mučilo ne samo svetoga Petra koji ga je postavio, već je mučilo i mnoge druge ljude onoga vremena. A vjerujemo da muči i mnoge ljude našega vremena, jer je riječ o životnom pitanju koje nastaje uslijed međusobnih tenzija i napetosti koje nastaju u svakodnevnom životu među ljudima. Na žalost, ni sami nismo savršeni, a živimo i s nesavršenim ljudima koji ne poštuju uvijek niti minimum korektnosti koju bi trebali imati, a da ne govorimo da ne slijede Božji put i preporuke, već, manje ili više svjesno ili nesvjesno nanose štetu drugima. Zato sveti Petar pita Gospodina kao svoga Učitelja za savjet i duhovnu preporuku što napraviti u situacijama kada se neki njegov 'brat ogriješi o njega'. Pri tome Petar nije mislio samo na brata Andriju, već je mislio u širem smislu na svoju braću sunarodnjake, jer su se sunarodnjaci tretirali kao braća po krvi.

Opraštanje braći

Petar je u svome upitu, doduše, već sugerirao neko rješenje, a to je da oprost do sedam puta. Vjerojatno je samo iznio pred Gospodina mjeru koju su prakticirali u svakodnevnoj praksi u kojoj su ljudi imali svoje granice strpljenja i praštanja uvreda koje su trpjeli. S druge pak strane ni ta mjera nije baš tako mala, jer, istini za volju, malo tko od nas bi otrpio da nas netko sustavno vrijeđa, te da nam nanese sedam uvreda, a da preko toga prijeđemo i ne reagiramo. Doista, malo tko je bio spreman, pa taman da je riječ i o bratu rođenome, opraštati uvrede do u nedogled, premda je i Petar znao da ima smisla trpjeti i praštati do određene mjere, prije nego se prijeđe granica uvreda i donese se drukčija odluka. I sveti Petar i mnogi drugi čestiti obični ljudi su vjerovali da na neki način trebaju pokušati braću urazumiti na lijep način prije nego krenu uzvraćati istom ili gorom mjerom, služeći se

istim ili sličnim metodama koje su sami na koži istrpjeli.

Isus pak, premda svjestan upita i životnih situacija iz kojih je nastao, ne odobrava Petru da mjera opraštanja bude ograničena mjera na sedam slučajeva, premda ni to nije malo, već to povećava na 'sedamdeset puta sedam', čime će slikovito Petru predočiti da opraštanje braći za nanesene uvrede ne bi smjelo biti ograničeno na neku našu ljudsku mjeru, već mora biti bezgranično kao što je praštanje Božje nama ljudima. I kao što nama Otac oprašta bez prestanka naše grijehe, slabosti i krivice, tako smo i mi dužni opraštati jedni drugima, mišljenja je Isus, što je potkrijepio i prisposodobom o dvojici kraljevih dužnika kojima je kralj oprostio njihove dugove kada su ga zaiskali. Upravo svijest da je Bog nama prije oprostio mora biti presudna pri donošenju odluka o (ne) praštanju drugima. Ukoliko bi izostala takva svijest, uvijek bismo bili u opasnosti donijeti krivu odluku sukladno našoj ljudskoj procjeni i mjeri međusobnog odnosa, što Isus ne želi. Isus opraštanje stavlja u daleko širi kontekst, a to je najprije odnos prema Bogu, iz čega se tek može izvesti kvalitetan stav i prema braći koja nam nanose uvrede. Isusova nakana je da shvatimo da praštanje sukladno Božjemu naumu nama ostavlja dušu čistom i nezaraženom ikakvom zloćom, bez obzira kakvu zloću trebali trpjeti od vlastite braće i svojih bližnjih.

Opraštanje lažnoj braći

I koliko god je jasno što Isus govori Petru o praštanju prema braći, premda nije nimalo lako, sve skupa ipak otvara neka nova pitanja, jer nam život donese različitih situacija u kojima se treba znati postaviti. A to pitanje je do koje mjere treba opraštati onima koji nam nisu braća, to jest onima koji su lažna braća? Osim toga, vrlo važno pitanje je, te vrlo često u svakodnevnim situacijama, treba li opraštati toj 'braći' koja nam zlo čine,

Jan Sanders van Hemessen, *Prispodoba o nemilordnom sluzi*, 1556.

a ne traže oprostjenje? Treba li opraštati 'braći' koja, ne samo da ne traže oprostjenje, već svjesno nastavljaju činiti zlo, ne samo da ne traže da im 'vratimo njihov dug', već se i dalje 'zadužuju' zlom i mržnjom, uvredama i lažima? Osim toga, određeni broj takve 'braće', 'braćnih drugova', 'rođaka' i 'prijatelja' čine nepravdu i onima koji je trpe tumače kako su dužni trpjeti u ime Evanđelja i Isusova nauka koji nas obvezuje bespogovorno trpjeti nepravdu.

Međutim, ni sam Gospodin, sluzi velikoga svećenika koja ga je udario zaušnicom nije odmah rekao da mu oprašta, već mu je rekao: „Ako sam krivo rekao, dokaži da je krivo, ako li ne, zašto me udaraš?“ Dakle, ni on sam nije odmah oprostio, nego je najprije tražio obrazloženje za nanесenu nepravdu. Isus, doduše, time nije osporio potrebu opraštanja, jer je i s križa vapio Ocu da oprostí svima koji ne znaju što čine kada čine zlo. S druge pak strane pokazao je da smo pozvani i bratu i lažnom bratu opraštati, što ne znači da treba prekrivati istinu ili ne pokušati navijestiti put obraćenja. Onoga tko zlo čini, trebamo suočiti s istinom, pa i pod cijenu da u njemu to povećava

bijes, jer zločesti ljudi najviše iskaljuju bijes kad im se oprašta, a usput im se pokaže da krivo postupaju. Doista, nikada i ni u kojem trenutku ne treba izvlačiti zlom na zlo, bez obzira koliko puta smo morali trpjeti i bez obzira je li se tražilo oprostjenje za počinjeno zlo. Jer zlo se hrani osvetom i opravdava na taj način svoje postupke.

Stoga je najveća pobjeda protiv zla i bezakonja bezuvjetno opraštanje, čime se čuva duša u milosti Božjoj i zajedništvu s njime, što je prava hrana duše. A onima koji zlo čine oprost je najveća kazna, pogotovo što ne stupaju u istinsko zajedništvo s Bogom i ne dopuštaju milosti Božjoj da ih obrati, tako da oni grizu i sebe i sve oko sebe upravo zato što im se oprašta. No oprostom se ne hrani njihov bezbožni stav i ne daje se pokrića njihovoj zloći, te se onda stvaraju preduvjeti da i oni jednom dođu svijesti i pameti i da se obrate od zla koje čine. Upravo zato Gospodin nije htio da njegovu učenicí mjere oprost ljudskim računanjem nanесenih uvreda, već neograničenim opraštanjem kojim se stvaraju preduvjeti da i Otac nebeski nama bude milosrdan i milostiv.

Ivan Bodrožić

Dvadeset i peta nedjelja kroz godinu

24. rujna 2023.

ULAZNA PJESMA

Ja sam spasenje naroda,
govori Gospodin. Iz koje god
nevolje zavape k meni, ja ću
ih uslišiti, i bit ću Bog njihov
zauvijek.

ZBORNA MOLITVA

Bože, sav si svoj zakon
sveo na ljubav prema tebi i
bližnjemu. Daj da vršimo
tvoje zapovijedi i
postignemo vječni život.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, primi darove
svoga naroda da nebeskim
otajstvima postignemo
što vjerom i djelom
ispovijedamo.
Po Kristu.

PRIČESNA MOLITVA

Naredbe si svoje dao da se
brižno čuvaju. O, kad bi
čvrsti bili putovi moji da
tvoja čuvam pravila!

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, ti nas hraniš
svojim otajstvima.
Odgajaj nas neprestano
uredbama svoga milosrđa
da plodove otkupljenja
donosimo i u otajstvima
i u vladanju.
Po Kristu.

Prvo čitanje Iz 55, 6-9*Misli vaše nisu moje misli.*

Čitanje Knjige proroka Izaije

Tražite Gospodina dok se može naći, zovite ga dok je blizu! Nek bezbožnik put svoj ostavi, a zlikovac naume svoje. Nek se vrati Gospodinu koji će mu se smilovati, k Bogu našem jer je velikodušan u praštanju. Jer moje misli nisu vaše misli i puti moji nisu vaši puti, govori Gospodin. Visoko je iznad zemlje nebo: tako su visoko puti moji iznad vaših putova, i misli moje iznad vaših misli.

Riječ Gospodnja.

Pripjevni psalam Ps 145, 2-3.8-9.17-18

Pripjev: Blizu je Gospodin
svima koji ga prizivlju.

Svaki ću dan tebe slaviti,
ime ću tvoje hvaliti uvijek i do vijeka.
Velik je Gospodin i svake hvale dostojan,
nedokučiva je veličina njegova!

Milostiv je i milosrdan Gospodin,
spor na srdžbu, bogat dobrotom.
Gospodin je dobar svima,
milosrdan svim djelima svojim.

Pravedan si, Gospodine,
na svim putovima svojim
i svet u svim svojim djelima.
Blizu je Gospodin svima koji ga prizivlju,
svima koji ga zazivaju iskreno.

Drugo čitanje Fil 1, 20c-24.27a*Meni je živjeti Krist.*

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Filipljanima

Braćo: Krist će se uzveličati u mome tijelu, bilo životom, bilo smrću. Ta meni je živjeti Krist, a umrijeti dobitak! A ako mi živjeti u tijelu omogućuje plodno djelovanje, što da odaberem? Ne znam! Pritiješnjen sam od ovoga dvoga: želja mi je otići i s Kristom biti jer to je mnogo, mnogo bolje; ali ostati u tijelu potrebnije je poradi vas. Samo se ponašajte dostojno evanđelja Kristova.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja usp. Dj 16, 14b

Otvori, Gospodine, srce naše
da se priklonimo riječima Sina tvoga!

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, nebeski Otac nas poziva na radost što možemo biti radnici u njegovom vinogradu i primiti nagradu vječnoga života, stoga mu se zahvalna srca utecimo:

1. Tvoja je Crkva poput vinograda u kojem radnici udruženo rade cijeloga dana. Daj da trud i rad svete Crkve nikada ne posustane te neprestano okuplja nove radnike koji nastavljaju djelo prethodnika, molimo te.
2. Vinograd ne može opstati bez dobrog upravitelja. Daj da svećenici svete Crkve budu pravedni upravitelji tvojih vinograda i neprestano traže nove radnike u želji da te svi upoznaju, molimo te.
3. Radeći za istu plaću, kao i radnici koji manje rade, osjećamo breme zavisti i nepravde. Ukloni zavist iz naših duša i daj da se radujemo svakom tvom milosnom daru, molimo te.
4. Ovih dana naši vinogradi trebaju mnoštvo radnika da se uberu zreli plodovi. Okupi nas u zajedništvu i blagoslovi trud svih radnika ovozemaljskih vinograda, molimo te.
5. Naši su pokojni, izmoreni radom u ovome svijetu došli pred tvoje lice. Nagradi njihov trud pravednom plaćom u nebesima, molimo te.

Nebeski Oče, zahvaljujemo ti što nas pozivaš da budemo radnici u tvojim vinogradima. Usliši naše prošnje i daj da se uvijek radujemo što na nama iskazuješ svoje neizmjereno milosrđe i dobrotu. Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Evandjelje Mt 20, 1-16a

Zar je oko tvoje zlo što sam ja dobar?

Čitanje svetog Evandjelja po Mateju

U ono vrijeme: Reče Isus svojim učenicima ovu prispodobu: »Kraljevstvo je nebesko kao kad domaćin rano ujutro izađe najmiti radnike u svoj vinograd. Pogodi se s radnicima po denar na dan i pošalje ih u svoj vinograd. Izađe i o trećoj uri i vidje druge gdje stoje na trgu besposleni pa i njima reče: 'Idite i vi u moj vinograd pa što bude pravo, dat ću vam.' I oni odoše. Izađe opet o šestoj i devetoj uri te učini isto tako. A kad izađe o jedanaestoj uri, nađe druge gdje stoje i reče im: 'Zašto ovdje stojite vazdan besposleni?' Kažu mu: 'Jer nas nitko ne najmi.' Reče im: 'Idite i vi u vinograd.'

Uvečer kaže gospodar vinograda svojem upravitelju: 'Pozovi radnike i podaj im plaću počevši od posljednjih pa sve do prvih.' Dođu tako oni od jedanaeste ure i prime po denar. Pa kada dođu oni prvi, pomisle da će primiti više, ali i oni prime po denar. A kad primiše, počеше mrmljati protiv domaćina: 'Ovi posljednji jednu su uru radili i izjednačio si ih s nama, koji smo podnosili svu tegobu dana i žegu.' Nato on odgovori jednomu od njih: 'Priatelju, ne činim ti krivo. Nisi li se pogodio sa mnom po denar? Uzmi svoje pa idi. A ja hoću i ovomu posljednjemu dati kao i tebi. Nije li mi slobodno činiti sa svojim što hoću? Ili zar je oko tvoje zlo što sam ja dobar?' Tako će posljednji biti prvi, a prvi posljednji.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	79.1	Spasi nas Gospodine
ili	224	Oče naš dobri
Otpjevni psalam:	124/III	Blizu je Gospodin svima
Prinosna:	XV	Oče, primi žrtvu ovu
ili	229	Od Božje snage
Pričesna:	243	Sakramentu veličajnom
	96	Pokaži mi Gospodine
	187	O čovječanska hrano
Završna:	224.4	Od svijuju zala
ili	859	Spasitelju dobri, Isukrste

Zar je oko tvoje zlo što sam ja dobar?

»Moje misli nisu vaše misli i puti moji nisu vaši puti« (*Iz* 55,8). Ovim riječima proroka Izaije iz prvog čitanja današnji nedjeljni lekcionar pokušava nam objasniti ponašanje glavnog lika evanđeoske prispodobe. Iskreno govoreći ponašanje tog domaćina (gr. *oikodespotēs*, doslovno »gospodara kuće«) i gospodara (gr. *kyrios*, »gospodina«) vinograda iz prispodobe koji predstavlja Boga, izgleda ne samo u najmanju ruku čudno jer ne prestaje cijeli dan unajmljivati nove radnike, nego i nepravedno s obzirom da svim radnicima daje jednaku plaću bez obzira na njihov trud. No zbunjuje ne samo čudno ponašanje gospodara iz prispodobe koje odudara od naših kriterija socijalne pravednosti, nego i naslov prispodobe »o radnicima posljednjeg sata«, o kojima samo znamo da ih nitko nije najmio i da su prvi primili svoju plaću od denar koju je gospodar dogovorio s prvim radnicima. Ustvari se rasprava o »nepravednoj« isplati vodi između ogorčenih radnika »koji su podnosili svu tegobu dana i žegu« (20,12) i pravednog gospodara koji se striktno drži dogovora, no uzima sebi pravo raspolagati slobodno svojom imovinom. Također i riječi koje govore o »posljednjim koji će biti prvi i prvima koji će biti posljednji« i služe kao okvir našoj prispodobi, jer osim u zaključku u 20,16 nalazimo ih i na završetku odlomka koji Matej donosi neposredno prije naše prispodobe u kojem Petar pita o nagradi koja čeka Isusove sljedbenike (19,27-30), razotkrivaju poteškoće prve Crkve razumjeti novi poredak Božjeg kraljevstva.

Prispodoba je podijeljena u dva dijela, od kojih prvi počinje »rano ujutro« u zoru (rr. 1-7), a drugi uvečer u sumrak (rr. 8-15). U prvom dijelu, u različita doba dana, od 6 ujutro pa sve do 5 poslije podne (11. ura) domaćin izlazi najmiti radnike u svoj vinograd. S prvima se radnicima pogodio po denar na dan što je u potpunosti pravedna plaća. Drugima koje unajmljuje nešto

kasnije (9 sati ujutro) samo kaže da će im dati »što bude pravo« (r. 4). Prva misao koja prolazi kroz glavu je da će dobiti manju plaću zato što su i radili manje od prvih. Radnicima koje unajmljuje u 6 (podne) i 9 uri (3 poslije podne) govori isto. Iznenaduje u prispodobi takvo ponašanje domaćina koji ne prestaje tražiti radnike i najmiti ih u svoj vinograd čak i u podnevnim satima. Štoviše, u kasno poslijepodne, samo sat prije kraja radnog dana, kad više nema smisla najmiti nove radnike, on daje posao onima koji ga nemaju: »Zašto ovdje stojite vazdan besposleni?« (r. 7). Taj domaćin i gospodar vinograda koji traži radnike u svako doba dana slika je Boga u potrazi za čovjekom s kojim želi uspostaviti odnose, kojega želi uvesti u svoj dom, Crkvu, te ga angažirati u svom kraljevstvu. Razlog tog traženja nisu hitni poslovi u vinogradu o kojima tekst šuti, nego samo volja gospodara vinograda i našeg Gospodina »koji hoće da se svi ljudi spase« (1Tim 2,4).

Ako je prvi dio prispodobe usredotočen na potragu za radnicima i njihovom zapošljavanju, drugi se dio (rr. 8-15) fokusira na trenutak isplate plaća radnicima, kao što i određuje Mojsijev zakon: »daj mu zaradu prije nego sunce zađe« (*Pnz* 24,15). Isplata, prema izričitoj volji gospodara vinograda, započinje od posljednjih radnika koji su tako primili po denar, iako su počeli raditi tek u 5 poslije podne (11 ura). To ne prolazi nezapaženo među prvim radnicima koji, vidjevši da je onima posljednjima isplaćena plaća za koju su se oni dogovarali, počinju gajiti nova očekivanja: »dobit ćemo veću plaću!«. No veoma brzo slijedi razočarenje zato što im je dana ista plaća kao i posljednjima. Velikodušnost gospodara prema posljednjima promijenila je njihova očekivanja, tako su se nadali dobiti više od drugih koji su radili manje. I počinju mrmljati: »Ovi posljednji jednu su uru radili i izjednačio si ih s nama, koji smo podnosili svu

Andrei Nikolayevich Mironov, *Prispodoba o radnicima u vinogradu*, 2011.

tegotu dana i žegu» (20,12). Gospodar tada pokazuje svoju pravednost: s točke gledišta prava on je besprijekoran zato što se striktno pridržava dogovora s prvima o visini dnevnice i zato što je njegovo neotuđivo pravo dati posljednjima toliko koliko i prvima. Pravo nije povrijeđeno: »Prijatelju, ne činim ti krivo« (r. 13). No možda je problem sasvim drugi. »Ili zar je oko tvoje zlo što sam ja dobar? (r. 15)«. Problem koji veoma jasno suprotstavlja »zlo oko«, tj. zavist prvih radnika zbog dobrote gospodara. Ustvari to što je prvima teško prihvatiti je izjednačenost plaća, a u biti izjednačenost s drugima: oni su imali sva prava, prema njihovoj logici, očekivati više: »no ti si – predbacuju gospodaru – ti si ih izjednačio s nama« (r. 12). Drugim riječima, poveo si se prema njima kao prema nama. No zašto bi to trebao biti problem?

Upitajmo se, na kraju, kome je upućena ova prispodoba? Prvim radnicima koji su se trudili cijeli dan ili onim posljednjima koji su primili punu plaću za samo jedan sat rada? Zaključak da će prvi biti posljednji, a posljednji prvi, kao da navodi na misao da je prispodoba upućena ponajprije onim posljednjima, tj. kršćanima i vjernicima

u odnosu na židovski narod, farizeje i pismoznance ili grešnicima u odnosu na pravednike kojima ne treba obraćenje (*Lk* 15,7). Zaista možemo čitati ovu prispodobu kao radosnu vijest upućenu grešnicima da i njih Gospodin traži i želi ih vidjeti u svom vinogradu, da će oni primiti »pravednu plaću« te da nisu više posljednji. No s obzirom da prispodoba kao da nastavlja Isusove riječi kojima obećava onima koji su pošli za njim i ostavili sve poradi njegovog imena stotruku nagradu i vječni život u baštinu (usp. *Mt* 19,28-29) te da se gospodar vinograda obraća jednom od prvih radnika »prijatelju«, ipak navodi na zaključak da je prispodoba na prvom mjestu upućena nama vjernicima koji se svakodnevno od jutra do mraka trudimo ovdje na zemlji kako bismo primili obećanu nam nagradu na nebesima (usp. *Mt* 5,12; *Lk* 6,23). Isus ne želi da se prestanemo truditi ili klonemo od umora (zato Gospodin i traži nove radnike), no želi na prvom mjestu da se radujemo, a ne zavidamo Božjoj dobroti prema drugima i da shvatimo da je Božje kraljevstvo dar njegove milosti, a ne naša zasluga.

Taras Barščevski

Hvala ti što sam stvoren tako čudesno

Miroslav Martinjak

Otpjev

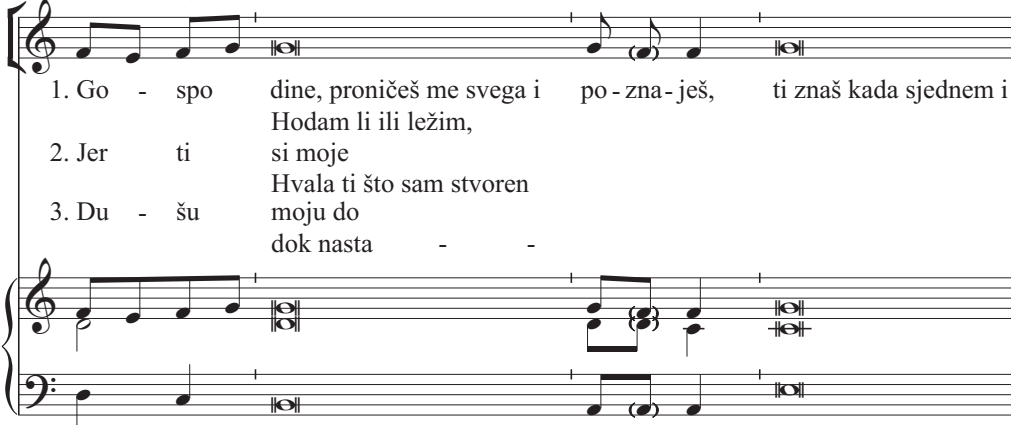
Puk

Hva - la ti što sam stvo - ren ta - ko ču - des - no!

Org.

Psalmist (Ps 139)

1. Go - spo dine, proničeš me svega i po - zna - ješ, ti znaš kada sjednem i
Hodam li ili ležim,
2. Jer ti si moje
Hvala ti što sam stvoren
3. Du - šu moju do
dok nasta - -

Org.

1. ka - da u - sta - nem, izdaleka ti već misli mo - je po - zna - ješ.
sve ti vi - diš, znani su ti svi mo - ji pu - to - vi.
2. stvo - ri - o bu - bre - ge, satkao me u kri - lu maj - či - nu.
ta - ko ču - des - no, što su djela tvo - ja pre - div - na.
3. dna si po - zna - va - o, kosti moje ne bija - hu - ti sa - kri - te.
jah u taj - no - sti, otkan u du - bi - ni zem - lje.

Org.

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

CIJENA

26,00 €

Naručite novo izdanje

Božanskog časoslova za Božji puk

**isključivo na e-poštu:
narudzbe@hilp.hr**

Troškovi poštarine
nisu uračunati u cijenu.

**NOVO
IZDANJE!**

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 2 €. Inozemstvo: 4,23 €; 7,08 USD; 7,08 CAD; 8,46 AUD

Godišnja pretplata: 26 €. Inozemstvo: 55 €; 92 USD; 92 CAD; 110 AUD • BiH, SRB, MNE: 40 €

Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994

model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

Sva prava pridržana. Nijedan se dio liturgijsko-pastoralnog lista Živo vrelo ne smije umnožavati, fotokopirati, reproducirati ni prenositi u bilo kakvu obliku (elektronski, mehanički i sl.) bez prethodne pisane suglasnosti glavnog i odgovornog urednika.

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji